

DIPLOMADOLGOZAT

Szappanos Mária

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Vidékfejlesztés és Fenntartható gazdaság Intézet

Vidékfejlesztési agrármérnöki mesterképzési szak

Magasabb minőség = alacsonyabb mennyiség

- Az AKG és ÖKO gazdálkodás a körforgásos gazdaságban, Békésben -

Belső konzulens: Dr. Rákóczi Attila
egyetemi adjunktus, c.
főiskolai tanár

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Szent István Campus
Vidékfejlesztés és
Fenntartható gazdaság Intézet,
Vidék- és Területfejlesztési
Tanszék

Készítette: Szappanos Mária

Szarvas

2024

Tartalom

Bevezetés.....	2
1. Irodalmi áttekintés	4
1.1. Körforgásos gazdaság	4
1.1.1. A körforgásos gazdaság közösségi háttere.....	5
1.1.2. A körforgásos gazdaság hazai háttere	6
1.1.3. A Bizottság COM/2020/381-es számú közleménye	8
1.2 A közös agrárpolitika	10
1.2.1 A közös agrárpolitika története.....	10
1.2.2. Közvetlen támogatások rendszere	12
1.2.3. Vidékfejlesztési támogatások rendszere	14
1.3. Az agrárkörnyezetgazdálkodási- (AKG) és az ökológiai gazdálkodási (ÖKO) támogatási rendszer.....	18
1.3.1. Az AKG támogatások sajátosságai	19
1.3.2. Az ÖKO támogatások sajátosságai	19
2. Anyag és módszer.....	25
2.1. Anyag.....	25
2.2. Módszer.....	27
3. Eredmények és értékelésük	30
3.1. ÖKO szántóföldi támogatások eredményei.....	31
3.2 ÖKO gyepgazdálkodási támogatások eredményei.....	32
3.3 ÖKO ültetvény támogatások eredményei	33
3.4 ÖKO támogatások összeredményei.....	34
3.5 A mélyinterjúk eredményei.....	37
4. Következtetések	42
Összefoglalás	43
Köszönetnyilvánítás.....	45
Irodalomjegyzék	46
Felhasznált jogszabályok	50
Táblázatjegyzék	51
Ábrajegyzék	52
Mellékletek.....	53
ÉRINTETTEK INTERJÚJA	53
Resume.....	54
NYILATKOZATOK.....	55

Bevezetés

Az Európai Unió (EU) Közös Agrárpolitikája (KAP) a világ egyik legnagyobb agrárpolitikája és az EU legrégebben érvényesülő politikája (Pe'Er et al., 2019).

A KAP gazdasági intézkedések gyűjteménye Hill (2023), melynek egyik fő célkitűzése a mezőgazdasági termelékenység növelése, a technikai fejlődés a mezőgazdasági termelés ésszerű fejlesztésének és a termelési tényezők optimális kihasználásának kialakítása (Czyzewski et al., 2021).

Az EB 2020 márciusában benyújtott egy cselekvési tervet a körforgásos gazdaság megvalósítására, amely javaslatokat tartalmaz a fenntarthatóbb terméktervezésre és a hulladék csökkentésére és a javításhoz való jogra vonatkozóan.

A Parlament 2021 februárjában megszavazta a körforgásos gazdaság új cselekvési tervét, amely további intézkedéseket vár a karbonsemleges, környezetvédelmi szempontból fenntartható, mérgezésmentes és teljesen körforgásos gazdaság 2050-ig történő megvalósítása érdekében, beleértve az újrafeldolgozás szigorúbb szabályait és az alapanyagok felhasználására és fogyasztására vonatkozó, 2030-ra kötelezően teljesítendő célértékeket (EP, 2023).

Az EU által 1962-ben létrehozott KAP partneri viszonyt teremt a mezőgazdaság és a társadalom között, valamint Európa és az uniós gazdálkodók között. Arra irányul, hogy:

- támogassa az agrártermelőket és javítsa a mezőgazdaság termelékenységét, és ezáltal biztosítsa, hogy a fogyasztók folyamatosan és megfizethető áron hozzájussanak a szükséges élelmiszerekhez;
- tisztességes megélhetést biztosítson az uniós gazdáknak;
- segítse az éghajlatváltozás elleni küzdelmet és a fenntartható erőforrás-gazdálkodást;
- EU-szerte elősegítse a vidéki területek és tájak megőrzését;
- életben tartsa a vidéki térségek gazdaságát azáltal, hogy ösztönzi a munkahelyteremtést a mezőgazdaságban, az agrár-élelmiszeriparban és a kapcsolódó ágazatokban (Agriculture, 2023).

100-150 éve az emberiség jelentős része – még a fejlett országokban is – önálló paraszttársadalmakban élt, amelyekben helyi erőforrásokból termeltek és javarészt szezonális élelmiszereket fogyasztottak. Ez az életmód a jelenkori digitális világhoz képest egy sokkal elszigeteltebb létformát jelentett. Ettől függetlenül a társadalom tagjai kevésbé voltak kitéve a piac ingadozásainak és más kedvezőtlen hatásainak (Simai, 2015). A körkörös gazdaság egyik

legfőbb kihívása, hogy kialakítsa azokat az optimalizált ellátási rendszereket, melyek az ökológiai és nagyüzemi formák közötti járható útként szolgálhatnak (Horváth et al. 2017).

Az EU a körforgásos gazdaságát számos stratégia végrehajtása mentén kívánja megvalósítani. Egyik ilyen, A Bizottság COM/2020/381-es számú közleménye „A termelőtől a fogyasztóig” stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért. Ebben egyik kiemelt célkitűzés, hogy 2030-ra az ökológiai gazdálkodás alá vont területek aránya 25%-ra növekedjen.

Diplomamunkám célkitűzései

A dolgozatom célkitűzése, hogy a fenti irányelv elérése érdekében egy helyzetjelentést és prognózist adjon az ökológia gazdálkodásba bevont területek mértékről, arányáról Békés vármegyében. Primer és szekunder kutatás elvégzése, ami kiemelten az ökológiai gazdálkodásra irányul, és iránymutatást adhat a döntéshozóknak a 2030-ra tervezett célszámok várható teljesítéséről.

„Az ökológiai mezőgazdaság magában foglalja az összes olyan mezőgazdasági rendszert, amely környezeti, szociális, gazdasági szempontból egyaránt fenntartható és egészséges termékek, élelmiszerek előállítását biztosítja. Óvja a talaj termékenységét, mint a sikeres gazdálkodás kulcsát. Előtérbe helyezve a növények, állatok és a talaj természetes egyensúlyát, célul tűzi ki a mezőgazdaság és a környezet minőségének javítását. Jelentősen lecsökkenti a külső erőforrások bevitelét tartózkodva a szintetikus trágyák és növényvédő szerek használatától. Helyettük a termés hozam és ellenállóképesség növelése érdekében a természet folyamatait engedi érvényesülni.”

/ Ökológiai gazdálkodók szervezeteinek világszövetsége/

1. Irodalmi áttekintés

Hazai és nemzetközi szakirodalom áttekintésekor céloom, hogy kiemeljem a témához kapcsolódóan az ökológiai gazdálkodást, a KAP támogatási rendszerét. Bemutatásra kerül továbbá az EU körforgásos gazdálkodásának irányelve, annak főként a biogazdálkodásra vonatkozó alrészze.

1.1. Körforgásos gazdaság

Egy, a természettel foglalkozó szakember számára nem véletlenül tűnhet ellentmondásosnak a gazdaság jelenlegi, pazarló formája, hiszen a természetben a hulladék fogalma nem ismert. A természetes ökoszisztémák körforgásában az egyik létforma által létrehozott végtermék minden esetben tápanyagként szolgál egy másik számára. Elképzelhetetlen, hogy a természetben bármilyen élőlény is olyan 'outputot' hozzon létre, amely ne jelentene 'inputot' más szervezetek számára (Horváth et al. 2017). A XIX. század második felében és a XX. században végbemenő társadalmi-gazdasági paradigmaváltás – az ipari és energiatermelés mellett – komoly hatással volt az élelmiszerek piaci viszonyaira is. A növekvő népesség jelentős mezőgazdasági struktúraváltást eredményezett és egyre nagyobb teret nyertek a nagyméretű, gazdaságosabb termelési formák. A folyamat következtében az élelmiszerek egy több szereplőt érintő ellátási láncon keresztül jutottak el a termelőtől a fogyasztóig. Idővel általánossá vált, hogy a fogyasztók nem ismerték az általuk vásárolt élelmiszer előállítóját, hiszen az más országokból, esetleg más kontinensekről érkezett. A jelenség egyik következménye lett a lokális piacok háttérbe szorulása (Horváth et al. 2017).

A körforgásos gazdaság termelési és fogyasztási modellje arra épül, hogy egyszeri fogyasztás helyett a termékek élettartamát a lehető legjobban meghosszabbítsuk. Ennek előnyei a környezet védelme, a nyersanyag függőség csökkentése, munkahelyteremtés és megtakarítás a fogyasztók számára. Az egyszeri fogyasztásra épülő gazdasági modell környezetszennyező, az EU a körforgásos gazdaság megvalósítására törekszik (Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottság, 2020).

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottság felkéri a Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Bizottságot, mint illetékes bizottságot, hogy állásfoglalásra irányuló indítványába foglalja bele az alábbi javaslatokat:

véleménye szerint a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az erdészet és a vidéki övezetek a körforgásos gazdaság és a biogazdaság fontos összetevői; úgy véli, hogy mivel a fenntartható mezőgazdaság közvetlenül a természet ciklusain és folyamatain alapszik, teljes mértékben összeegyeztethető a megfelelően működő körforgásos gazdaság modelljével, egészséges és hozzáférhető élelmiszereket biztosítva úgy véli, hogy az Uniónak továbbra is prioritásként kell kezelnie a biogazdaságot, hogy elérje teljes potenciálját, ezért a vonatkozó intézkedéseknek és a finanszírozásnak koherensnek kell lenniük; hangsúlyozza, hogy a körforgásos gazdaság és a biogazdaság megoldást jelenthet a mezőgazdasági ágazat előtt álló kihívásokra, beleértve azokat, amelyek a Covid19-válság által kerültek felszínre (Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottság, 2020).

1.1.1. A körforgásos gazdaság közösségi háttere

A Bizottság 2022 márciusában közzétette az első intézkedéscsomagot a körforgásos gazdaságra való átállás felgyorsításáról. A javaslatok között szerepel a fenntartható termékek népszerűsítése, a fogyasztók ösztönzése a zöld átállásra, az építési termékekről szóló rendelet felülvizsgálata, valamint a fenntartható textilekre vonatkozó stratégia.

2022 novemberében a Bizottság új, az egész EU-ra kiterjedő csomagolási szabályokat javasolt. A cél a csomagolási hulladék csökkentése és a csomagolás tervezésének javítása, például egyértelmű címkézéssel az újrafelhasználás és az újrafeldolgozás érdekében; valamint a bioalapú, biológiailag lebomló és komposztálható műanyagokra való áttérésre biztatás.

Amennyiben az EU meg akarja őrizni vezető szerepét a körforgásos termékek és szolgáltatások tervezésében és gyártásában, valamint a tudatosabb fogyasztói magatartás megerősítésében a fenntarthatóbb életvitel érdekében, új intézkedésekre van szükség. Ahogy a Fenntartható Európa 2030-ra” című vitaanyagban szerepel, az uniós ipari stratégiának a körforgásos gazdaságon kell alapulnia, lehetővé téve a körforgásos jelleg megvalósítását új területeken és ágazatokban, előmozdítva, hogy a termékek életciklus-értékelése váljon normává, és a lehető legszélesebb körben kiterjesztve a környezettudatos tervezésre vonatkozó keretet.

A körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv végrehajtása felgyorsította a körforgásos gazdaság felé való átmenetet Európában. Ugyanakkor a körforgásos gazdaság határozottabb, közös jövőképe csak lendületet adhat az uniós ipar modernizálására irányuló, folyamatban lévő erőfeszítéseknek a globális versenyelőny biztosítása, illetve az uniós természeti tőke megőrzése és helyreállítása érdekében (EB, 2020).

A körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv végrehajtásáról szóló 2017-es jelentés EB (2017) megállapítása szerint a 2015. december 2-án elfogadott cselekvési terv komoly lendületet adott a körforgásos gazdaságra való átmenetnek az Unióban. A megfogalmazott jogalkotási javaslatok prioritási területenként tárták fel a hulladékok kezeléséről és a hulladéklerakás csökkentéséről, valamint az újrafeldolgozás és az újrafelhasználás növelése tekintetében hosszútávra szóló célokat. Ennek köszönhetően a „körforgásos gazdaság” elképzelése beépült a köztudatba, ami egy hosszúnak ígérkező út első lépése.

Az európai zöld megállapodás megerősíti az Unió elkötelezettségét az éghajlat- és környezetvédelmi kihívások kezelése iránt, amely jelen generáció meghatározó feladata. Az európai zöld megállapodás céljainak megvalósítása érdekében az EB nyolc szakpolitikai területen javasol új intézkedéseket. Egyik „A termelőtől a fogyasztóig”, méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszer. Az élelmiszer-értéklánc valamennyi szereplője számára új lehetőségek nyílnak meg. Az új technológiák és a tudományos felfedezések – az emberek egyre nagyobb tudatosságával és fenntartható élelmiszerek iránti keresletével párosulva – minden érintett számára előnyösek lesznek (Németh, 2021).

A körforgásos gazdaságra való áttérés rendszerszintű változás. Az értéklánc egyes szakaszait és a kulcsfontosságú ágazatokat érintő célzott cselekvéseken túl fontos, hogy olyan feltételeket alakítsunk ki, amelyek mellett a körforgásos gazdaság fel tud virágozni, és mozgósítani lehet az erőforrásokat (EB, 2015).

1.1.2. A körforgásos gazdaság hazai háttere

Magyarországnak a körforgásos gazdaságot célzó átfogó gazdaságpolitikai keretrendszert kell elfogadnia a fenntarthatóbb anyaghasználat elérése, illetve a további gazdasági értékteremtés érdekében. A körforgásos gazdaságra történő átállás elősegítése szigorúbb szakpolitikai intézkedéseket igényel az értékláncok mentén, hogy felgyorsítsák a körforgásos gazdasági gyakorlatokat, ösztönözzék az erőforrás hatékonysági intézkedéseket, és új üzleti modelleket vezessenek be.

A javasolt szakpolitikai intézkedések végrehajtása hozzájárul majd az anyaghasználat és a kapcsolódó externális környezeti hatások csökkentéséhez, segíti Magyarország versenyelőnyeinek kiaknázását, gyorsítja az öko-innovációt és a zöld termékekbe/ szolgáltatásokba irányuló beruházásokat, valamint helyi zöld munkahelyeket hoz létre, és csökkenti a gazdaság importfüggőségét.

A körforgásos gazdaságra vonatkozó nemzeti stratégia alapján meghatározható a meglévő szakpolitikai keretrendszer kiegészítésének módja, és az erőfeszítéseket oda összpontosíthatják, ahol azokra a legnagyobb szükség van. Magyarország gazdasága 2040-re versenyképesebbé és fenntarthatóbbá válik, mert a körforgásos gazdaságra való átállás holisztikus megközelítését alkalmazza, és az ipari-, a mezőgazdasági-, a szolgáltatási-, valamint a hulladékgyártás szektorára összpontosít. Mivel Magyarország szűkös anyagi erőforrásokkal rendelkezik, gazdasága pedig kicsi és nyitott, versenyképességét azzal növelheti, hogy fejleszti termelési és fogyasztási mintáinak körforgásos jellegét. Az oktatás és a digitális technológiák kulcsfontosságú szerepet játszanak majd a zöld munkahelyek és az erőforrás-hatékony értékláncok megteremtésében. A körforgásos biogazdasághoz minden cél és eszköz vonatkozásában szigorúbb szabályozási rendszerre van szükség, növelni szükséges a gazdasági eszközök alkalmazását és a szakpolitikák koherenciáját (OECD HUN, 2023).

Magyarország célja az, hogy megduplázza az erőforrás-termelékenységet, megduplázzák (15%-ra emeljék) Magyarország körforgásos anyaghasználati rátáját, a körforgásos munkahelyek számát 30%-kal (az összmunkaerő 2,5%-ára) emelje az iparban, a mezőgazdaságban, és a szolgáltatói szektorban (OECD HUN, 2023).

„A körforgásos gazdaságra történő átállás lehetőséget kínál a gazdaság átalakítására, és arra, hogy hazánk versenyképessége tovább növekedhessen az elkövetkezendő években. A körforgásos gazdaságban a termékek, alapanyagok és erőforrások értéke a lehető leghosszabb ideig megmarad, a hulladék képződése pedig a minimálisra csökken. A körforgásos átmenet prioritásként jelenik meg a magyar kormány célkitűzései között: célunk egy innovatív, zöld, digitalizált, a saját hulladékát is feldolgozni képes gazdasági rendszer kialakítása. Meglátásunk szerint az egészséges környezet és fenntartható jövő építése közös feladatunk, ezért olyan gazdaságpolitikai intézkedéseken dolgozunk, amelyek összekapcsolják az ökonómiai fejlődést az ökológiai fejlődéssel. Hazánk jövőképeinek elérése, illetve a prosperitás, szuverenitás, biztonság és a környezet tisztaságának fenntartása érdekében Magyarország kormánya kiemelt figyelmet fordít a fenntarthatóság szempontjainak érvényesítésére.” Dr. Raisz Anikó Környezetügyért és Körforgásos Gazdaságért Felelős Államtitkár, Energiaügyi Minisztérium.

Az egyre erősödő fenntarthatósági dilemmák középpontjában az állt a XX. században, hogy azon gazdasági szereplők bizonyultak a leginkább versenyképesnek, amelyeknek a tevékenysége (sok esetben) a legnagyobb környezeti vagy társadalmi károkkal járt. Napjainkra ez a trend megváltozni látszik. A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen

szükségeit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket.

Az egyes országok, térségek stratégiai törekvései, valamint a gyakorlati megvalósításban való számos példa igazolja, hogy nem túlzás az EB 2019-es közleményének megfogalmazása (EB, 2019), mely szerint a körforgásos gazdaság mára már visszafordíthatatlan, globális megatendencia, egyre inkább beépül a politikai döntéshozásba és a vállalatok stratégiáiba.

Egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy a világnak új gazdasági modellre, a jelenleg működő termelési, gyártási megoldások, fogyasztói szokások újra gondolására van szüksége. A problémák egyre égetőbbek, elég csak a túlnépesedés, túlfogyasztás okozta kihívásokra gondolni, de ugyanígy a klímaváltozás okozta problémák, vagy a fosszilis tüzelőanyagok kimerülése is a közeljövő megoldandó feladatait jelentik. A járványhelyzet rávilágított a nemzetközi ellátási láncok összefonódására és komplexitására, a hirtelen felmerülő ellátási zavarok kezelhetőségének kérdéseire, a kitett, külföldi kereskedelmi partnerekre támaszkodó országok sebezhetőségére. A fenntarthatósági kérdések egy része a járvány hatására előtérbe került, míg jelentős hányada háttérbe szorult. A jelenlegi gazdasági modellek lineárisak: az erőforrások kinyerésével kezdődnek, amelyeket termékekkel alakítanak, majd elfogyasztanak, és végül ártalmatlanítanak. A körforgásos gazdaság ettől alapvetően különbözik, ennek ellentettje: az erőforrás-hatékonyságra és a teljes értéklánc lezárására törekszik, igyekszik elválasztani a gazdasági növekedést a nem kívánt környezeti hatásoktól (Németh, 2021).

1.1.3. A Bizottság COM/2020/381-es számú közleménye

Az európai zöld megállapodás meghatározza, hogy miként lehet Európát 2050-ig az első klímasemleges kontinenssé tenni. A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia a zöld megállapodás középpontjában áll. Átfogó módon foglalkozik a fenntartható élelmiszerrendszerek kihívásaival, felismerve az egészséges emberek, az egészséges társadalmak és az egészséges bolygó közötti elválaszthatatlan kapcsolatokat.

Az EU célja annak biztosítása, hogy az élelmiszer-termelést, -szállítást, -elosztást, -forgalmazást és -fogyasztást magában foglaló élelmiszerlánc semleges vagy pozitív környezeti hatást gyakoroljon. Cél, hogy mindenki elegendő, tápláló és fenntartható élelmiszerhez jusson, valamint, hogy a legfenntarthatóbb élelmiszerek váljanak a legmegfizethetőbbekké. Az élelmiszerrendszerek fenntarthatósága globális kérdés, és az élelmiszerrendszereknek alkalmazkodniuk kell, hogy kezeljék az előttük álló különféle kihívásokat. E stratégia révén az EU kulcsszerepet játszhat abban, hogy globális normákat határozzon meg (COM, 2020).

A Bizottság széles körű konzultációt és hatásvizsgálatot követően közös fogalom meghatározásokat, valamint a fenntartható élelmiszerrendszerekre és élelmiszerekre vonatkozó általános elveket és követelményeket fog kidolgozni. Ezek a fenntartható élelmiszer-termelés biztosítása, az élelmezésbiztonság garantálása, a fenntartható élelmiszer-feldolgozás, - nagykereskedelem, -kiskereskedelem, vendéglátás és étkeztetés gyakorlatainak ösztönzése, a fenntartható élelmiszer-fogyasztás előmozdítása, megkönnyítve az egészséges, fenntartható étrendre való átállást, az élelmiszer-veszteség és -pazarlás csökkentése, az élelmiszer-csalás elleni küzdelem az élelmiszer-ellátási láncban (COM, 2020).

Ami a kutatási munkához kapcsolódik az a fenntartható élelmiszer-termelés biztosítása. A bio-élelmiszerek piaca várhatóan tovább növekszik, és a biogazdálkodást továbbra is támogatni kell, mivel pozitív hatást gyakorol a biológiai sokféleségre, munkahelyeket teremt és vonzza a fiatal mezőgazdasági termelőket. A fogyasztók is nagyra értékelik. A jogi keret támogatja az ilyen típusú gazdálkodás felé történő elmozdulást, de többet kell tenni, és hasonló változásokra van szükség az óceánokon és a szárazföldi vizeken is. Az olyan KAP-intézkedések mellett, mint az ökörendszerek, a beruházások és a tanácsadási szolgáltatások, valamint a közös halászati politika intézkedései, a Bizottság a biogazdálkodásra vonatkozó cselekvési tervet is elő fog terjeszteni. Ez segíteni fogja a tagállamokat mind a biotermékek kínálatának, mind keresletüknek ösztönzésében. Promóciós kampányok és zöld közbeszerzés révén biztosítani fogja a fogyasztói bizalmat és ösztönzi a keresletet. A megközelítés hozzá fog járulni annak a célkitűzésnek az eléréséhez, hogy 2030-ra az EU mezőgazdasági földterületeinek legalább 25 %-át ökológiai gazdálkodás keretében műveljék meg, és jelentősen növekedjen az ökológiai akvakultúrák termelés (COM, 2020).

1.2 A közös agrárpolitika

Az EU 2023–2027-es időszakra szóló új KAP méltányosabbá, környezetbarátabbá és eredményközpontúbbá teszi a mezőgazdaságot. A 2023-tól induló megreformált KAP korábbi céljai mellett kiemelt fókuszot kap az új ciklusban a kisebb gazdaságokra szabott célzottabb támogatás nyújtása és a fokozott ágazati hozzájárulás az EU környezetvédelmi és éghajlatpolitikai céljaihoz, mindezt úgy, hogy a tagállamok számára lehetőséget és a korábbihoz képest nagyobb rugalmasságot biztosít az egyes intézkedések helyi viszonyokhoz történő igazításával (Magyar Közlöny, 54/2023).

A Bizottság többéves pénzügyi keretről szóló közleménye hangsúlyozta: a korszerűsített KAP-nak elő kell segítenie a mezőgazdasági ágazat teljes mértékben fenntarthatóvá válását és a dinamikus vidéki térségek kifejlődését. Európának intelligens, reziliens fenntartható és versenyképes mezőgazdasági ágazatra van szüksége annak érdekében, hogy biztosítani tudja polgárai számára a biztonságos, kiváló minőségű, megfizethető, tápláló és változatos élelmiszerek termelését, valamint lehetővé tegye erős társadalmi-gazdasági szerkezet kiépítését a vidéki térségekben (Halmai, 2020).

A KAP teljesítményének javítása érdekében új teljesítési modell kialakítását tűzte ki célul. Abban a szakpolitikai hangsúly a megfelelésről a teljesítményre helyezhető át. Az EU és a tagállamok feladatai között a szubszidiaritás fokozottabb alkalmazásával új egyensúly teremthető. Az új modell célja stratégiai tervezés, széles körű beavatkozások és közös teljesítménymutatók alapján az EU célkitűzéseinek hatékonyabb megvalósítása. Mindez egyben a jövőbeli KAP-on belüli és az EU más céljaival való szakpolitikai összhang javításához is hozzájárulhat (Halmai, 2020).

Számos cikk és kiadvány foglalkozik a KAP gazdasági és technikai hatásával Grant (1997), elemzi a közvetlen kifizetések jövőbeli hatásait Bureau és munkatársai (2012) a gazdaságok jövedelmi helyzetére gyakorolt változásait Cimino és munkatársai (2015), valamint Petsakos és munkatársai (2023) a környezeti hatásokat méri fel.

1.2.1 A közös agrárpolitika története

A KAP több mint ötven éve az EU – költségvetési értelemben mindenképpen – legjelentősebb közös politikája. Ezen időszak alatt a KAP folyamatosan igazodott az EU változásához, a felmerülő új kihívásokhoz. Ezek közül legjelentősebb az EU tagállamainak 7-ről 28-ra való

bővülése, melynek során egymástól nagyban eltérő agrárgazdasági és környezeti adottságokkal rendelkező tagállamok tekintetében kell egy egységes agrárpolitikai keretrendszert kidolgoznia és végrehajtania az EU-nak.

A hazai agrárgazdaság, élelmiszeripar és vidékfejlesztés szabályozási, támogatási kereteit az európai uniós csatlakozás óta eltelt tíz évben a KAP szabályai határozzák meg. A KAP előírásainak hazai alkalmazása egyszerre jelentette a vonatkozó uniós joganyag átvételét, a végrehajtásért felelős intézményrendszer kiépítését, valamint a mezőgazdasági termelők, az élelmiszerlánc, és a vidéki térségek szereplőinek felkészítését. Mindemellett a hazai államigazgatási és politikai döntéshozók számára az EU-szintű szakmai és politikai döntéshozatalban való részvétel, a magyar érdekeknek az uniós döntéshozatal folyamatában történő érvényesítése jelentett új feladatot (Jámbor - Mizik, 2015).

Annak érdekében, hogy az európai mezőgazdaság jövőjét biztosítsa, a KAP az évek során továbbfejlődött, igazodva a változó gazdasági viszonyokhoz, valamint a polgárok elvárásaihoz és szükségleteihez.

A 2023–27-es időszakra szóló KAP 2023. január 1-jén lépett hatályba. A 27 uniós országban a mezőgazdasági termelőknek és a vidéki érdekelt feleknek nyújtott támogatás a 2023–27-es időszakra szóló KAP jogi keretrendszerén és a Bizottság által jóváhagyott KAP stratégiai tervekben részletesen ismertetett döntéseken alapul. A jóváhagyott terveket a tagállamok úgy dolgozták ki, hogy azok nagymértékben hozzájáruljanak az európai zöld megállapodásban, „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiában és a biodiverzitási stratégiában felvázolt törekvések megvalósításához (Agriculture, 2023).

A KAP a gyakorlatban:

Az agrárgazdálkodás sok szempontból speciális gazdasági ágazat, mely a legtöbb szektortól eltér a következők tekintetében:

Az élelmiszer-termelés jelentősége ellenére a mezőgazdasági termelők jövedelme mintegy 40%-kal alacsonyabb a többi gazdasági ágazatban fizetett jövedelmeknél.

A mezőgazdaság jobban függ az időjárási és az éghajlati viszonyoktól, mint sok más gazdasági ágazat.

A mezőgazdaságban szükségszerűen időt vesz igénybe, hogy a termelők a kínálatot a fogyasztói kereslethez igazítsák: nyilvánvaló, hogy időbe telik több búzát termesztetni vagy több tejet előállítani.

Az agrárium szereplőinek nemcsak a költséghatékonyságról kell gondoskodniuk, hanem arról is, hogy fenntartható és környezetbarát módon termeljenek, és megóvják a talajt és a biológiai sokféleséget.

Az üzleti bizonytalanság és az agrárgazdálkodás környezeti hatása indokoltá teszi a közsféra határozott szerepvállalását a mezőgazdaságban. Ennek jegyében a KAP a következőket biztosítja: jövedelemtámogatás, piaci intézkedések, vidékfejlesztési intézkedések.

A KAP-ot a következő két alap finanszírozza az európai uniós költségvetés keretében: az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) közvetlen támogatást biztosít és piaci intézkedéseket finanszíroz;

az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) vidékfejlesztési intézkedésekhez nyújt forrásokat (Agriculture, 2023).

A KAP előnyei:

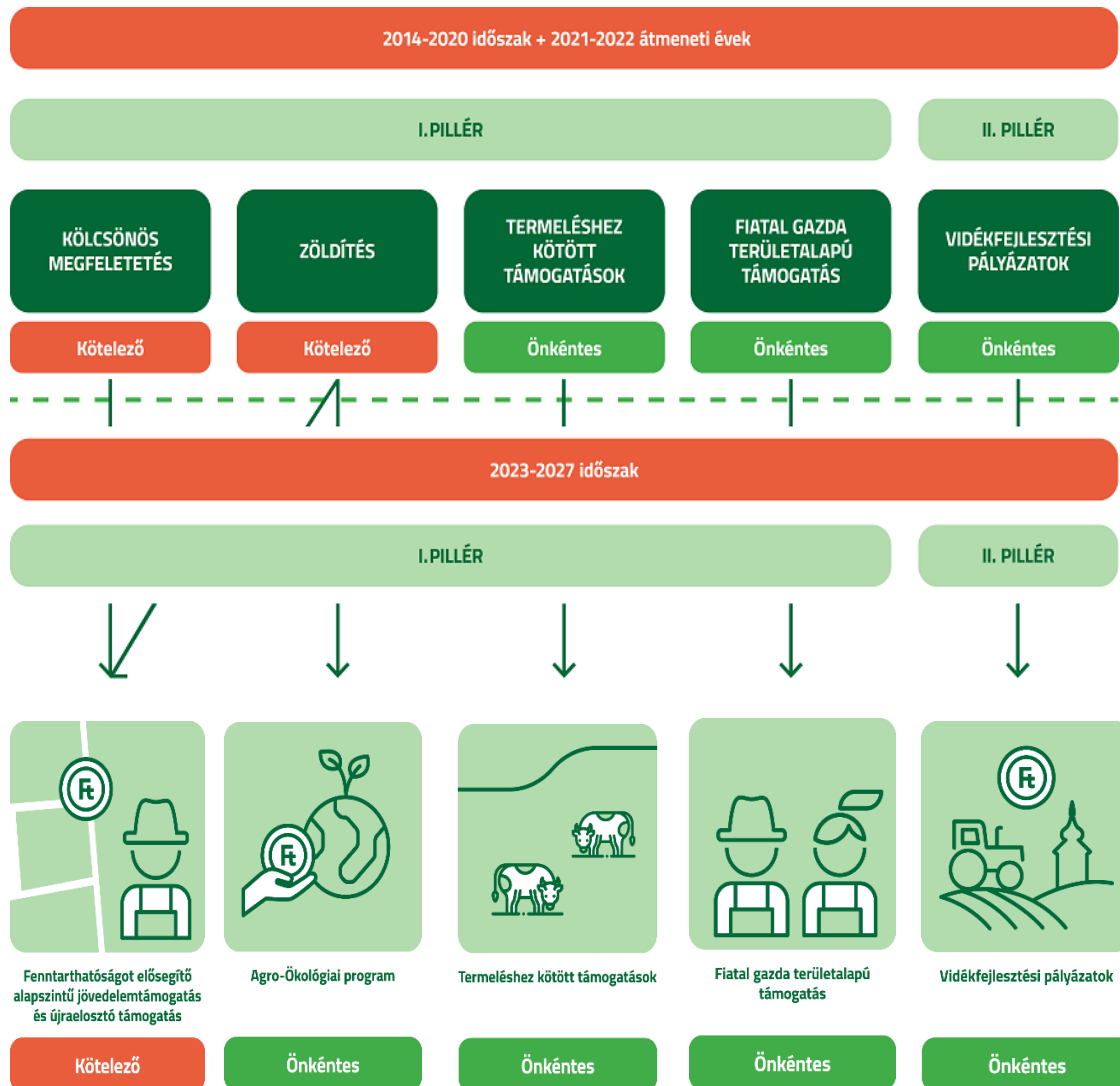
A KAP meghatározza azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik, hogy a mezőgazdasági termelők társadalmi szerepükkel összhangban gondoskodni tudjanak a következőkről: élelmiszer-termelés, a vidéki közösségek fejlesztése, környezeti szempontból fenntartható gazdálkodás (Agriculture, 2023).

1.2.2. Közvetlen támogatások rendszere

A közvetlen támogatások a jövedelem stabilizálásán túl fontos szerepet töltenek be a termelők gazdálkodásában, hiszen megteremtik a szükséges fejlesztésekhez szükséges önerőt, fedezetet (1. ábra). A stabilabb jövedelem emellett előmozdíthatja a modernizációt, a digitalizáció térnyerését, ezáltal a termelés hatékonyságának javulását (http2).

1. ábra: A KAP támogatási rendszer felépítése

(Forrás: nak.hu, 2023)

A 2023-tól induló megreformált KAP korábbi céljai mellett kiemelt fókuszot kap az új ciklusban a kisebb gazdaságokra szabott célzottabb támogatás nyújtása és a fokozott ágazati hozzájárulás az EU környezetvédelmi és éghajlat-politikai céljaihoz, mindezt úgy, hogy a tagállamok számára lehetőséget és a korábbihoz képest nagyobb rugalmasságot biztosít az egyes intézkedések helyi viszonyokhoz történő igazításával (<http4>).

2023. január elsejétől elindult az EU-ban, így hazánkban is az új hét éves támogatási ciklus. Az új ciklus támogatási rendszere azzal a célkitűzéssel került meghatározásra, hogy a mezőgazdasági termelés – beleértve a minőségi élelmiszerek előállítását is – jövedelmező és társadalmilag elismert tevékenység legyen. Célja továbbá nemcsak a mezőgazdasági termelők

méltányos jövedelmének biztosítása, hanem a pénzügyi támogatás köztük történő igazságosabb elosztása is. a korábbi támogatási feltételrendszer leginkább szerkezetében alakul át jelentősen. A területalapú alaptámogatás (BISS) a jelenlegi SAPS és zöldítés támogatás helyébe lép. Támogatást az az aktív mezőgazdasági termelő (természetes és jogi személy) kaphat, aki az adott évben az egységes kérelem keretében kérelmet nyújt be, legalább 1 hektár támogatható területtel rendelkezik, megfelel a feltételeesség követelményeinek és az igényléssel érintett földterület vonatkozásában jogszerű földhasználónak minősül. A támogatás várható fajlagos értéke (a jogosult területek nagyságától függően) 147 euró/hektár.

Az alaptámogatáshoz újraelosztó jövedelemtámogatás kapcsolódik, amelynek célja a közvetlen támogatások igazságosabb elosztása, az üzemek első hektárjainak emelt szintű támogatásával. Azon gazdaságok, ahol az alaptámogatásra jogosult terület az adott kérelmezési év tekintetében nem haladja meg az 1200 hektárt, az első 10 hektár földterület után 80 euró/hektár, a 10 és 150 hektár közötti területek után pedig 40 euró/hektár kiegészítő támogatást kapnak.

A generációváltás előmozdítása a célja a fiatal mezőgazdasági termelők területalapú támogatásának.

A termeléstől függő jövedelemtámogatás is változatlanul megmarad a speciális nehézségekkel küzdő ágazatok részére. Az eddigiekhez hasonlóan 13 jogcím lesz (például gyümölcs és zöldség, anyajuh, anyatehén és tejhasznú tehén, hizott bika, fehérjenövény, cukorrépa, rizs és olajnövény). Az ágazati forrásfelosztás és a jogosultsági feltételek csak kis mértékben módosulnak. A termeléshez kötött támogatások mértéke az anyajuh támogatás esetén érvényes 28 euró/egyed és a rizstermesztéshez kapcsolódó 728 euró/hektár között mozog.

Bevezetésre kerül az agrár-ökológiai program, amelyek keretében a mezőgazdasági termelők a jogszabályi előírásokon túllépő, környezetvédelmi és éghajlatbarát gyakorlatok tekintetében többlettámogatást kapnak. A mezőgazdasági termelők évente 80 EUR/hektár átalányösszegben részesülhetnek az önkéntes gyakorlatok alkalmazásáért, amelyek középpontjában a talaj és a víz biológiai sokféleségének védelme és az éghajlatváltozás mérséklése áll. A program a korábbi Agrár-környezetgazdálkodási támogatáshoz hasonló támogatás az I. pillérben, tagállami szinten kötelező, de gazdálkodói szinten önkéntes (Agroinform, 2023).

1.2.3. Vidékfejlesztési támogatások rendszere

A KAP elősegíti, hogy a vidéki térségek gazdaságilag életképes területek legyenek, ahol pezseg az élet. Ennek érdekében finanszírozással támogatja és intézkedésekkel segíti a vidékfejlesztést.

A vidékfejlesztés a KAP „második pillére”. Javítja a vidéki térségek társadalmi, környezeti és gazdasági fenntarthatóságát, és ezáltal megerősíti a jövedelemtámogatásból és piaci intézkedésekből álló „első pillért”. A KAP három olyan hosszú távú cél elérésére törekszik, melyek révén hozzájárul a vidéki területek fenntartható fejlődéséhez. Ezek a következők:

- a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási ágazat versenyképességének előmozdítása;
- a fenntartható természetierőforrás-gazdálkodás és az éghajlat-politikai fellépés biztosítása;
- a vidéki gazdaságok és közösségek földrajzi szempontból kiegyensúlyozott fejlődésének - megvalósítása, melynek fontos eleme a munkahelyteremtés és a munkahelyek megőrzése (Agriculture, 2023).

Mindegyik EU-ország saját vidékfejlesztési programot dolgoz ki, hogy a közös uniós prioritásokkal összhangban kezelni tudja az országos és regionális szintű kihívásokat.

Az EU országai az EMVA és a nemzeti költségvetések által társfinanszírozott nemzeti és regionális vidékfejlesztési programokat hajtják végre.

Az EMVA költségvetése a 2014–20-as programozási időszakban körülbelül 100 milliárd euró volt. A 2020. december 23-án elfogadott átmeneti KAP-szabályozás értelmében a vidékfejlesztési programokat feltételesen meghosszabbították a 2021–22-es időszakra. Ebben az időszakban a vidékfejlesztési programok 26,9 milliárd eurót kapnak az EMVA 2021–27-es költségvetéséből, és további 8,1 milliárd eurót a Next Generation EU helyreállítási eszközökből. E módosítás eredményeként sok, a vidékfejlesztési programokhoz kapcsolódó projekt és program folytatódik 2025 végéig. 2023-tól kezdődően minden új vidékfejlesztési intézkedés a nemzeti KAP stratégiai tervek része lesz. Minden nemzeti terv az uniós mezőgazdaság, erdészet és vidék szempontjából kulcsfontosságú társadalmi, környezetvédelmi és gazdasági célkitűzések köré fog épülni (Agriculture, 2023).

A KAP II. pillér keretében gazdaságfejlesztés, környezet- és klímavédelem valamint vidékfejlesztés területén vehető igénybe források. A források több mint fele fordítható gazdaságfejlesztésre. Közel 1500 milliárd forinttal ezen a területen 2014-2020 időszakához képest négyszeres a forrásnövekedés. A tervezett 21 beavatkozás kiterjed a mezőgazdasági üzemek, az élelmiszer feldolgozás fejlesztésével, a vállalkozásfejlesztéssel és a generációs megújulás támogatásával, a mezőgazdasági vízgazdálkodással, továbbá a kockázatkezelési rendszerrel kapcsolatos támogatásokra. Ebben a célkitűzésben szerepel a vidéki kisvállalkozás fejlesztés a generációs megújulásért, továbbá a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás eszközeként az öntözésfejlesztés. Uniós elvárás volt, hogy a források több mint harmadát zöld intézkedésekre költjük. Ez végül 36%-ot tesz ki. 22 beavatkozással, több mint 1000 milliárd forint jelent, másfélszer annyit, mint a korábbi ciklusban. Ennek keretében az új agrár-

környezetgazdálkodási (AKG) és ökológiai gazdálkodási (ÖKO) felhívás, valamint új állatjóléti, valamint az őshonos állattartás és a növényi genetikai állomány megőrzésére irányuló támogatások szerepelnek. Ide tartozik az erdészeti ágazat fejlesztése is. A vidéki térségek megújítására több mint 285 milliárd forint fordítható. A célkitűzésen belül vidéki településeink fejlesztése, a tudásalapú vidéki megújulás, továbbá a vidékfejlesztési együttműködések kerülhetnek támogatásra. Kiemelt figyelmet fordít az új ciklus a generációváltás előmozdítására is. A gazdák átlagéletkora egyre magasabb és egyre kevesebb az új belépő vagy fiatal, így a kapcsolódó beavatkozások célja a mezőgazdaságban tapasztalható elöregedés megállítása, az agrár-nemzedékváltás ösztönzése. Ehhez három célzott beavatkozása kapcsolódóik: Generációs megújulás fiatal mezőgazdasági termelők induló támogatásával, Generációs megújulás gazdaságátvevő támogatásával, Generációs megújulás induló vidéki és fiatal erdőgazdálkodó vállalkozók támogatásával (Agroinform, 2023).

A 2023 és 2027 közötti időszakban a KAP tíz fontos célkitűzésre fog épülni. Az uniós tagállamoknak e célkitűzésekre kell alapozniuk a KAP stratégiai terveiket (2. ábra).

2. ábra: A KAP 10 célkitűzése

(Forrás: Agriculture, 2023)

Az elmúlt években a világ más országaihoz hasonlóan Magyarországon is jelentősen nőtt az ökológiai művelésbe vont ellenőrzött terület és az ökológiai gazdálkodást folytató gazdaságok száma. Magyarországon 2020-ban 301.430,4 hektáron folytattak ellenőrzött ökológiai gazdálkodást, amelyből 193.215,3 hektár már átállt, 108.215,1 hektár pedig átállás alatt álló terület volt. Az ökológiai gazdálkodás 2020-ban a hazai mezőgazdasági területek 6,12%-át tette ki, ezzel a tagállamok között hazánk érte el a harmadik legnagyobb léptékű fejlődést (Horvátország és Bulgária után). Kiemelendő továbbá, hogy az ökológiai gazdálkodásba vont területek bővülését tekintve hazánk a 10. legdinamikusabban fejlődő ország a világon.

Az AKG és ÖKO támogatások a Stratégiai Terv kapcsán megfogalmazott szükségletekre is reagálnak, továbbá hozzájárulniuk a „Zöld Megállapásban” foglalt célok eléréséhez is. Az ökológiai gazdálkodás támogatása a Biodiverzitás Stratégia és a Termőföldtől az Asztalig Stratégia célkitűzéseinek tükrében kiemelt jelentőséggel bír (<http2>).

1.3. Az agrárkörnyezetgazdálkodási- (AKG) és az ökológiai gazdálkodási (ÖKO) támogatási rendszere

Az európai közösség a XX. század végén egy új mezőgazdasági modell kialakítását tűzte ki célul. A környezet, a gazdaság és a társadalom céljait egyszerre szolgáló- hosszú távon is fenntartható- KAP az EU-hoz csatlakozást követően Magyarország számára is új kihívást jelentett. Hazánk a csatlakozó országok közül elsőként kötelezte el magát az EU agrár-környezetgazdálkodási támogatási rendszerének teljes körű átvétele és alkalmazása mellett. 2002-ben hazai költségvetésből finanszírozva elindult a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program (NAKP). A csatlakozást követően 2004-2009 között A Nemzeti Vidékfejlesztési Terven (NVT) belül, 2009-2014 között pedig az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) keretében nyílt lehetőség az Agrár-környezetgazdálkodási programhoz csatlakozásra ([http4](#)).

A 2004.09.01.-2009.08.31. tartó időszakban a 150/2004 (X.12.) FVM rendelet szabályozta az AKG-t ÖKO-t és őshonos állattartást.

Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedés célja a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet, a környezettudatos gazdálkodás és a fenntartható tájhasználat kialakítása, és ennek függvényében a környezet állapotának javítása, valamint a gazdaságok életképességének és gazdasági hatékonyságának növelése a jelen rendelet alapján meghatározott célprogramok által előírt kötelezettségvállalások megvalósításával.

A támogatási időszak: a támogatási kérelem benyújtásának évében kezdődő gazdálkodási évtől számított legalább öt év.

2009.09.01.-2014.08.31 tartó időszakban a 61/2009 FVM rendelet (EMVA AKG) rendelet szabályozta. Az őshonos állattartás külön támogatási rendelet szabályozta (38/2010. (IV. 15.) FVM rendelet). A célprogramok egyszerűsítve lettek. 2015 majd 2016 őszén a Vidékfejlesztési Program (VP) biztosította az érdeklődő gazdálkodók számára az agrár-környezetgazdálkodási intézkedésben való részvétel lehetőségét ([http4](#)).

Tehát két cikluson keresztül az ökológiai támogatás az agrár-környezetgazdálkodási támogatás része volt, majd 2015-ben külön vált a két támogatási jogcím, ezért azok sajátosságai külön kerülnek bemutatásra.

1.3.1. Az AKG támogatások sajátosságai

Az Agrárkörnyezetgazdálkodási támogatásról a Vidékfejlesztési Program keretében a VP4-10.1.1-15 kódszámú felhívás rendelkezik.

A támogatás fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a biodiverzitás megőrzését a természetes életkörülményeik között (a gazdaságban), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat kialakításával.

A támogatást igénylők a támogatásba vont területeik vonatkozásában tematikus előírás csoportonként maximálisan kettő előíráscsomagot alakíthatnak ki.

A támogatással érintett terület minden tematikus előírás csoport esetében minimum 1 ha.

A felhívás szerinti kötelezettség a gazdálkodási napló vezetése és agrárkörnyezet gazdálkodási képzésen való részvétel. A gazdaság teljes területén be kell tartani a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapotra (HMKÁ) vonatkozó előírásokat.

A felhívás külön rendelkezik a tematikus előírás csoportokra vonatkozó követelményekről.

A támogatási kérelmek elektronikus úton, ügyfélkapun keresztül történő benyújtására 2015. november 7. és 2015. december 31. között volt lehetőség.

A gazdaság teljes területére a 2015. évi egységes területalapú támogatási kérelmében szereplő összes szántó, gyep és ültetvény-hasznosítású terület került figyelembevételre (http5).

1.3.2. Az ÖKO támogatások sajátosságai

Az ökológiai gazdálkodás egy olyan gazdálkodási, élelmiszer-előállító rendszer, mely tiltja, illetve korlátozza bizonyos növényvédőszer, műtrágyák, talajjavító szerek, valamint a mesterséges állatgyógyászati készítmények, illetve hozamfokozók használatát. Az ökológiai termelés magas állatjóléti szabványokat alkalmaz, elősegíti a természeti környezet megőrzését és a fenntarthatóságot. A gazdasági szereplő a gazdálkodás során elvárt elvek, szabályok betartását fokozott ellenőrzés mellett alkalmazza a termeléstől a feldolgozáson keresztül a kereskedelemig. Az ökológiai gazdálkodás rendszeréből származó termékek megnevezésben

az „öko” előtag, valamint szinonimái, a „bio” és az „organic”, azaz organikus gazdálkodás használatosak. A köznyelvben számos hasonlóan tűnő kifejezés fordul elő pl. „vegyszermentes”, „natúr”, „hagyományos”, azonban ezek nem értelmezhetőek az ökológiai gazdálkodás szabályrendszere szerint.

Az (EU) 2018/848 rendelet (EU ÖKO rendelet) megfogalmazása szerint az ökológiai termelés fenntartható gazdálkodási rendszer, melynek alapelvei pl.:

- a természetes rendszerek és ciklusok tiszteletben tartása, a talaj, a víz és a levegő állapotának, a növények és az állatok egészségének, továbbá az ezek közötti egyensúlynak a megőrzése és javítása;
- a külső források felhasználásának korlátozása (pl. tilos a géntechnológiával módosított szervezetek felhasználása);
- az ökológiai rendszereken alapuló biológiai folyamatok megfelelő tervezése és irányítása a gazdálkodási rendszeren belüli természeti erőforrások felhasználásával;
- a termelés során a helyi erőforrások és a természetes folyamatok előnyben részesítése;
- az állatok magas szintű jólétének biztosítása a fajspecifikus igények figyelembevételével.

Az EU ÖKO rendelet fogalom meghatározása szerint az ökológiai gazdálkodás a termelési módszereknek a rendeletben meghatározott szabályoknak megfelelően történő alkalmazása az előállítás, az elkészítés és a forgalmazás valamennyi szakaszában ([http](http://)).

Az ökológiai támogatások részletezése előtt fontos tisztában lenni azzal, hogy mit is jelent az ökológiai gazdálkodás.

Az ökológiai gazdálkodás számos ponton elvág a hagyományos gazdálkodástól. Nem termésrekordokat hajszol, hanem csak az ökológiai szempontból optimális termelésre törekszik. A termesztés zárt ciklusú, a lehető legkevesebb inputtal és outputtal dolgozik (Radics, 2001).

Az ökológiai támogatásról a Vidékfejlesztési Program keretében a VP-4-11.1.-11.2.-15 kódszámú felhívás rendelkezik.

A környezet megóvása, a termelők és fogyasztók egészségének védelme érdekében a Felhívás célja a biológiai sokféleség fenntartása és növelése, a természetes önszabályozó folyamatok erősítése, a talaj biológiai állapotának védelme és javítása, a növényvédő szerek szakszerűtlen használatából és a helytelen tápanyag-gazdálkodásból eredő kedvezőtlen környezeti hatások csökkentése, és az élelmiszerbiztonság garantálása.

A támogatás célja egyrészt a konvencionális területek ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése, másrészt az ökológiai művelésbe vont területeken a gazdálkodási mód fenntartása. Az ökológiai gazdálkodási támogatás olyan önkéntes alapon működő kifizetési rendszer, amelyben a résztvevők az ökológiai gazdálkodási célok elérésének érdekében a gazdálkodásuk

során többlet tevékenységek elvégzését vállalják. A támogatás konkrét, ellenőrizhető előírásokra épít, amelyek közvetett, vagy közvetlen hatásuk által érik el a támogatás által meghatározott célokat. A támogatás alapját a területhasználat adja. A támogatás feltétele az ökológiai gazdálkodás minősítési előírásainak megfelelő gazdálkodás folytatása a kötelezettségvállalás teljes időtartama alatt az átállás alatt levő és az átállt területeknél egyaránt. Az ökológiai gazdálkodásra történő áttérés esetén az áttérési támogatás maximális időtartamát az átállás kezdeti dátumát figyelembe véve határozzuk meg.

Jogosultsági kritériumok: A támogatással érintett tábla minimális mérete 0,25 ha nagyságú. A támogatással érintett terület minden földhasználati kategória esetében minimum 1 ha. A terület legalább a kötelezettségvállalás időtartama alatt a 834/2007/EK Tanácsi rendelet szerint ellenőrzés alatt van. A támogatást igénylő a támogatásba vont területekre vonatkozóan a kötelezettségvállalás teljes időtartama alatt vállalja, hogy az adott év minden napjára vonatkozóan hazai akkreditációval rendelkező ökológiai tanúsító szervezettel kötött érvényes szerződéssel rendelkezik. Az ökológiai gazdálkodás támogatásba bevont kötelezettségvállalással érintett terület egyúttal nem vonható be az agrár-környezetgazdálkodási támogatásba is. Az ökológiai gazdálkodás támogatásba bevont kötelezettségvállalással érintett egybefüggő területnek szerepelnie kell valamely ökológiai tanúsító szervezet nyilvántartásában a teljes támogatási időszakban.

A támogatást igénylőnek a kötelezettségvállalással érintett teljes területen a támogatási időszak teljes időtartama alatt be kell tartania az ökológiai gazdálkodás előírásait.

A gazdaság teljes területén be kell tartani a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapotra (HMKÁ) vonatkozó előírásokat és az 1306/2013/EU rendelet II. melléklete alapján meghatározott jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményeket.

Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet (a továbbiakban: 10/2015. (III. 13.) FM rendelet) 2. §-a alapján meghatározott vonatkozó kritériumokat és minimumtevékenységeket

A növényvédőszer-használatra vonatkozó minimumkövetelmény: Gondoskodni kell a növényvédelemi tevékenység során kiürült csomagoló burkolatok, göngyölegek szakszerű összegyűjtéséről, kezeléséről, megsemmisítéséről (pl.: növényvédő szer csomagolóeszköz más célra még tisztított állapotban sem használható).

A támogatási kérelmek elektronikus úton, ügyfélkapun keresztül történő benyújtására 2015. november 7. és 2015. december 31. között volt lehetőség (http5).

- I. Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés esetén a támogatás összege a következőképpen alakul (1. táblázat).

1. táblázat: Támogatási összegek ökológiai gazdálkodásra történő áttérés esetén
(Forrás: VP-4-11.1.-11.2.-15 kódszámú felhívás)

	Szántóföld	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	242
	Zöldség	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	516
	Almafélék	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	1040
	Szőlő	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	873
	Egyéb gyümölcs	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	734
	Gyepgazdálkodás-kaszálás	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	84
	Gyepgazdálkodás - legeltetés min 0,3 ÁE/ha	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	147

- II. Ökológiai gazdálkodás fenntartása esetén a támogatás összege a következőképpen alakul (2. táblázat).

2. táblázat: Támogatási összegek ökológiai gazdálkodás fenntartása esetén

(Forrás: VP-4-11.1.-11.2.-15 kódszámú felhívás)

	Szántóföld	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	172
	Zöldség	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	366
	Almafélék	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	802
	Szőlő	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	674
	Egyéb gyümölcs	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	568
	Gyepgazdálkodás-kaszálás	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	84
	Gyepgazdálkodás - legeltetés min 0,3 ÁE/ha	
Támogatás mértéke	euro/ha/év	147

Napjainkban a klímaváltozás, az iparszerű mezőgazdasági termelés kedvezőtlen hatásai és az egészségügyi kockázatok növekedése miatt a gazdálkodás és a fogyasztás terén egyre fontosabbá válik a fenntarthatóság és a környezettudatosság.

Magyarországon 2005 és 2014 között az ökológiai gazdálkodás termelési volumene lényegesen nem változott. A biogazdálkodást folytató termelők száma 1429 és 1672, az ökológiai gazdálkodásba bevont mezőgazdasági területek nagysága 116 és 141 ezer hektár között mozgott. A 2014 januárjában megjelent Nemzeti Akcióterv az Ökológiai Gazdálkodás Fejlesztéséért 6 cselekvési programban rögzítette a hazai biogazdálkodás 2020-ig történő fejlesztésének legfontosabb teendőit és támogatásait. A 2014–2020 közötti uniós költségvetési időszakra elfogadott Vidékfejlesztési Programon belül az ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (időközben lezárult) pályázatai hozzájárultak az

akcióterv célkitűzéseinek megvalósításához, a biogazdálkodás termelési volumenének gyors ütemű növekedéséhez.

2019-ben a 2015. évinél 2,6-szor több, összesen 5136 termelő foglalkozott biogazdálkodással (http3).

A műtrágyák és növényvédő szerek válogatás nélküli használata veszélyezteti a talajt és a környezetet. Számos vizsgálat kimutatta a talajszennyezés káros hatásait (Devarinti, 2016). Napjainkban egyre népszerűbbé válik a vertikális ökogazdálkodás, ami nagyobb hozamot produkál, kevesebb vízfelhasználással és nagyobb tápanyagmegőrzéssel Sarkar és Majumder (2015) megállapítása szerint, így érvényesül a magasabb minőség, kevesebb mennyiség elve is. Az ökológiai gazdálkodás hatékonysága arányszámokkal mérhető, ami fontos információkkal szolgálhat a politikai döntéshozók számára a fenntarthatóság elérése érdekében Picazo et. al (2011) megállapításai szerint, hiszen kutatásokkal igazolható, hogy jelentős eltérések vannak a különböző típusú gazdaságok fenntarthatósági szintjében (Bachev et al., 2017).

2. Anyag és módszer

2.1. Anyag

A munkám adatait a Békés vármegyében benyújtásra kerülő Egységes kérelem adataiból gyűjtöttem össze. A vármegye a Dél-Alföldi régióban található, székhelye Békéscsaba. Területe 5630 km². A 2022. évi népszámlálás adatai alapján 315 143 fő él a vármegyében 55,84 fő/ km² népsűrűséggel (http6).

Békés vármegye szántó területe 416,300 ha, ezen felül van még konyhakert, gyümölcsös, szőlő és gyepterület (http7).

Az interjúimat Békés vármegyei lakosok körében készítettem el, 3 interjú alannyal, akik részesei az egységes kérelem igénylésén belül az ökológiai támogatásnak. Az egységes kérelem benyújtásának feltételeiről a Magyar Államkincstár 24/2023. (IV.24.) számú Közleménye, valamint a 13/2023. (IV. 19.) AM rendelet rendelkezik.

A kérelem benyújtás alapvető feltétele, hogy az ügyfél az egységes kérelem benyújtásának időpontjában a Kincstár által vezetett ügyfél-nyilvántartási rendszerben kérelemre nyilvántartásba vett besorolású ügyfélként rendelkezzen ügyfél-azonosítóval.

Az egységes kérelemben igényelhető területalapú közvetlen támogatásokra, valamint egyes EMVA-ból finanszírozott területalapú támogatásokra való jogosultság alapfeltétele, hogy a kérelmező mezőgazdasági tevékenységet végez a területen.

Az aktív mezőgazdasági termelő közvetlen támogatásban akkor részesülhet, ha a tárgyév június 9-én összesen, legalább egy hektár nagyságú támogatható földterülettel jogszerű földhasználóként rendelkezik. Ha a támogatható földterület több bejelentett táblából áll, az egyes bejelentett táblák támogatható területének el kell érnie a 0,25 hektárt.

Az Egységes kérelem 2023-ban, ahogy a korábbi években is kizárólag elektronikus úton, a Magyar Államkincstár benyújtó felületén ügyfélkapus azonosítással nyújtható be. Az elektronikus benyújtás feltétele, hogy az egységes kérelmet benyújtó személy (ügyfél/elsődleges képviselő/meghatalmazott/kamarai meghatalmazott) rendelkezzen ügyfélkapus hozzáféréssel.

A 2023-as évben az egységes kérelem benyújtási határideje 2023. június 9. a Magyar Államkincstár 24/2023. (IV.24.) számú Közleménye alapján.

A kérelem beadása során 2023-ban több mint 50 támogatási jogcímre, intézkedésre lehet igényelni, illetve adatszolgáltatási kötelezettséget teljesíteni.

A tavalyi évhez képest az egységes kérelem 6 állatalapú jogcímmel kerül bővítésre. Többek között itt lehet bejelenteni a termeléshez kötött és átmeneti nemzeti anyajuh támogatási igényt, a méh- illetve baromfi állatjóléti kifizetési kérelmeket.

2023-ban a mezőgazdasági termelőnek az egységes kérelem keretében lehet kérelmezni Átmeneti nemzeti tejtámogatás, Átmeneti nemzeti hizott bikatartás támogatása, Átmeneti nemzeti extenzifikációs szarvasmarha támogatás történelmi bázisjogosultság megállapítását.

Az uniós KAP 2023-tól hatályos változásai nagymértékben érintik a hazai gazdálkodókat.

Újdonság a támogatási rendszerben az agro-ökológiai program (AÖP), amely önkéntesen választható egyéves zöld kötelezettségek teljesítése fejében többlettámogatást adhat a gazdáknak. Amennyiben a gazdálkodó úgy dönt, hogy csatlakozik a programhoz, úgy a gazdaságában lévő minden hasznosításra – szántó, egyéb gyepek, ültetvény – teljesítenie kell legalább két pont értékű gyakorlatot ([http1](http://)).

A 2023-as évben Békés Vármegyére vonatkozóan 13 042 db kérelem érkezett be az elektronikus benyújtó felületen. A kérelmekben igényelt terület pedig 434.712 ha. Megvizsgálva az adatokat a Békés vármegyei kérelmek az országosan benyújtott kérelmek 7,94%-át teszik ki, míg az igényelt terület vonatkozásában 8,71%-ot, vagyis jelenős szerepe van a vármegyének a mezőgazdasági területek művelésében.

2.2. Módszer

A kutatásomat két részre osztottam. Az adatelemzés során felhasznált adatokat a Békés Vármegyei Kormányhivatal Agrár és Vidékfejlesztést Támogató Főosztályától, valamint a Magyar Államkincstártól kértem meg, tekintettel arra, hogy az elemzéshez nélkülözhetetlenek voltak az agrártámogatási kérelemszámok, valamint az ügyfelek által igényelt területadatok. A vizsgált időszak 2010-2023-ig tart, melyben látható az AKG és ÖKO adatok még egyben, illetve a 2015. évi külön válást követően külön-külön évenkénti bontásban is Békés Vármegyére vonatkozóan az igénylések.

A kutatásom első lépésében *kvantitatív kutatást*, majd *idősor elemzést* végeztem.

A kvantitatív kutatási módszer abból az alapvetésből indul ki, hogy a megismerés folyamatában lényeges eszköz a nagyszámú, széles körben lefolytatott mennyiségi adatgyűjtés, a szisztematikus, szabályokra épített, egységes mérés és a számszerűsíthetőség, mert ez alapján adhatunk választ a kutatási kérdéseinkre (Boncz, 2015).

A Tudásbázis (2023) meghatározása alapján az időpontra vonatkoztatva megadott álló sokaságot állapot-idősornak nevezzük, az időtartamra vonatkoztatva megadott mozgó sokaságot pedig tartam-idősornak nevezzük. Az állapot-idősort stock-típusú idősornak is nevezzük, ennél az idősornál az adatok a megjelölt időszak elejére vagy végére vonatkozhatnak. Minden esetben meg kell jelölni, hogy pontosan melyik időpontra vonatkoznak az adatok, pl. minden év január 1-jére vagy december 31-ére. A tartam-idősort flow-típusú idősornak is nevezzük, ez a fajta idősor mozgósokaságot jellemez. A mozgósokaságra vonatkozó adatokat egy időszakra vonatkoztatjuk, időpontra vonatkoztatva értelmetlenek.

Az idősor elemzés talán legjellemzőbb feladata az előrejelzés. A leírt és feltárt összefüggések, valamint a mögöttes magyarázó tényezők együttes mérlegelésével megkíséreljük az idősor várható alakulását előre vetíteni (Hunyadi-Vita, 2008).

Idősor esetén a sokaságot időben különböző részsokaságokra bontjuk. Az idősor adataiban történő változások nem az idő változása miatt következtek be, hanem valamilyen külső, objektív ok miatt. Az idősorok vizsgálatánál annál megbízhatóbbak az eredmények, minél hosszabb időintervallumot ölel fel az idősor, azaz minél több adatot tartalmaz (Tudásbázis, 2023).

Az idősor elemzésben az ökológiai igényelt területek adatait használtam fel 2016-2023 között, összehasonlítva az ÖKO szántó, gyep illetve ültetvény terület adatokat. Az előrejelzést ezen értékeket vizsgálva állapíthatjuk meg.

A kutatásom második lépésében *kvalitatív kutatás*, ezen belül mélyinterjút készítettem.

Malét és Szabó (2014) meghatározása alapján az interjú irányított beszélgetés, amely kérdések és az arra adott válaszok egymásutánjából épül fel. Az interjú két vagy több ember között egyidejűleg zajló folyamat, amelynek célja, hogy az interjú készítői az interjú alanyától információkat kapjanak egy előre meghatározott témakört illetően. Az interjú lehet strukturálatlan, félig strukturált vagy teljesen strukturált. A strukturálatlan interjú alanya közvetlenül és szabadon kifejtheti nézeteit az interjú készítői által megadott témakörben. A félig strukturált interjú során előre meghatározott kérdéseket használnak. Ezekről az interjúztató, belátása és az adott helyzet kínálta lehetőségek mérlegelése alapján eltérhet. A strukturált interjú alanyának az előre kialakított, meghatározott kérdésekre kell válaszolnia. Ezeket a kérdéseket az interjúztató nem változtathatja meg, nem egészítheti ki. A félig strukturált és a strukturált interjúk lehetővé teszik az interjú alanyok válaszainak összehasonlítását, közös szempontok szerinti értékelését.

A kvalitatív kutatás egyik módszere a mélyinterjú. Ebben a vizsgált problémát mélységében, a lehető legrészletesebben kutatjuk. Lényege, hogy egy interjú-vezérfonal alapján egy kutató 1-2 órás beszélgetést folytat egy interjúalanyal (Józsa et al., 2005).

A téma kapcsán az interjúk hossza 30 és 45 perc között mozgott (3. táblázat).

Az interjú kérdések előre megírásra kerültek, egy adatlapon a levezetés könnyítése érdekében. Az interjúba bevont személyek között a kutatásra alapozva olyan személyeket kerestem, akik különböző földhasználati kategóriában igényeltek támogatást úgy mint ÖKO- szántó, ÖKO-gyep, és ÖKO ültetvény.

A kérdőív statisztikai feldolgozásra alkalmas adatok megszerzéséhez a legmegfelelőbb, de jól használható személyes tapasztalatok, vélemények, érdeklődési körök felmérésére is (Molnár – Tóvári, 2021).

Az elkészült interjúkat tartalomelemzés alá vontam, vagyis a kérdésekre kapott interjúalanyok válaszait, közléseit elemeztem ki.

Elemzés során elemezzük a gyűjtött adatokat, ennek alapján következtetéseket fogalmazunk meg, és megvizsgáljuk, hogy a kiinduló elméleti hipotéziseink mennyire igazolódtak be vagy cáfolódtak meg. Megválaszoljuk a kutatási kérdést/kérdéseket. Esetleg javaslatokat fogalmazhatunk meg a vizsgált témával kapcsolatban (R. Fedor - Huszti, 2016).

A tartalomelemzésem arra irányult, hogy a gazdálkodók ökológiai gazdálkodással kapcsolatos meglátásait megismerjem. Milyen kihívásokkal, esetleg nehézségekkel kell szembesülniük? Mit jelent számukra az ökológiai gazdálkodás? Továbbá, hogy felmérésre kerüljön az

interjúalanyok irányultsága az ökológiai gazdálkodás folytatásával kapcsolatban, ami egy előrejelzés lehet a Bizottság 2030-ra tervezett célkitűzésének teljesítésében Békés Vármegye vonatkozásában.

3. táblázat: Interjúalanyok adatai

(Forrás: saját munka)

	Keresztnév	Életkor	Interjú dátuma
1.	Tibor	44	2023.09.08
2.	László	47	2023.09.14
3.	Tibor	50	2023.09.15
Összesen:	3 fő		

3. Eredmények és értékelésük

Az AKG és ÖKO támogatások igénylése két cikluson keresztül kapcsolódott egymáshoz. A 2009-2014-ig tartó időszakban, így az igényelt területek és a támogatott területek kapcsán nem lehet külön kimutatást készíteni. Ennek megfelelően a Békés Vármegyei adatok a következőképp láthatóak (4. táblázat).

4. táblázat: AKG és ÖKO igénylések

(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

Év	Igénylők száma (db)	Igényelt terület (ha)	Támogatottak száma (db)	Támogatott terület (ha)
2010	571	70 219,48	538	64 254,37
2011	548	64 913,73	533	63 550,32
2012	532	64 370,72	518	62 751,82
2013	532	64 273,01	526	62 513,38
2014	528	63 896,63	523	62 233,52

A kérelmet benyújtók számában és az igényelt területek nagyságában évről évre csökkenés tapasztalható. Az adatok alapján látható az is, hogy a támogatásra jogosult kérelmezők száma, valamint a támogatható terület nagysága is csökkenést mutat az adott évek vizsgálatában.

2015-ben VP-4-11.1.-11.2.-15 felhívás alapján, majd 2018-ban a VP4-11.1.-11.2.-18 felhívás alapján lehetett támogatási kérelmet benyújtani ökológiai támogatás kapcsán a vidékfejlesztési program keretében, 5 éves kötelezettség vállalási időszakkal. A 2021-ben benyújtott támogatási kérelmekre már 3 éves kötelezettség vállalás vonatkozik, a VP4-11.1.1.-11.2.1.-21 kódszámú felhívásban foglaltak alapján. A földhasználati kategóriák szerinti megbontásban a 2023-as év kerül viszonyításra az egységes kérelem keretében megigényelt 434.712 ha-hoz viszonyítva.

3.1. ÖKO szántóföldi támogatások eredményei

A Békés Vármegyében egységes kérelemben igényelt területhez viszonyítva ökológiai szántó területen történő gazdálkodás 12 821 ha-on történik 2023-ban (5. táblázat), ami az össz igényelt terület 2,94%-a.

5. táblázat: ÖKO szántó igénylések adatai

(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

Év	Igénylők száma (db)	Igényelt terület(ha)	Támogatottak száma (db)	Támogatott terület (ha)
2016	86	9 089,42	86	9 040,48
2017	85	9 141,77	84	9 048,22
2018	88	9 609,16	88	9 583,38
2019	141	12 267,68	141	12 245,49
2020	139	12 336,64	139	12 309,07
2021	133	10 761,66	133	10 724,62
2022	181	12 658,82	178	12 533,71
2023	187	12 821,17	0	0

A tavalyi évhez képest minimálisan nőtt az igényelt terület nagysága, de a támogatásra jogosult terület adatok még nem ismertek. A 2021-es évben visszaesés látható, ami magyarázható a szántó területek esetében előírt követelmény rendszerrel (gazdálkodási napló vezetése, és annak elektronikus úton történő megküldése a NÉBIH-nek, tápanyag-gazdálkodási terv készítése évente, tartalmaznia kell a növénytaplálás céljára kijuttatandó anyagok típusát - engedélyezett műtrágyák és terméshozó anyagok, valamint szervesanyagok-, a kötelezettségvállalás teljes időtartamában az adott év minden napjára vonatkozóan hazai akkreditációval rendelkező ökológiai tanúsító szervezettel kötött érvényes szerződéssel kell rendelkeznie, az ökológiai gazdálkodás támogatásba bevont területeknek szerepelnie kell az ökológiai tanúsító szervezet nyilvántartásában, növényvédelemi tevékenység során kiürült csomagoló burkolatok, göngyölegek szakszerű összegyűjtéséről, kezeléséről, megsemmisítéséről gondoskodni kell).

3.2 ÖKO gyepgazdálkodási támogatások eredményei

Az ökológiai gyepgazdálkodásra igényelt terület csökkenést mutat 2023-ban az előző évhez képest (6. táblázat).

6. táblázat: ÖKO gyepterület igénylések adatai

(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

Év	Igénylők száma (db)	Igényelt terület(ha)	Támogatottak száma (db)	Támogatott terület (ha)
2016	69	3 793,93	69	3 788,29
2017	69	3 756,94	68	3 743,78
2018	69	3 772,38	69	3 757,99
2019	106	5 513,66	106	5 495,69
2020	107	5 584,48	104	5 393,71
2021	102	5 016,04	102	4 999,09
2022	106	5 808,73	103	5 787,87
2023	107	5 801,75	0	0

Az egységes kérelemben igényelt területhez viszonyítva ez azt jelenti, hogy az igényelt területek 1,33%-án történik gyepterületen történő gazdálkodás. Az igénylők számában jelentős változás nem tapasztalható 2019 óta. A gyepterületen történő gazdálkodás feltételei kedvezőbbek a másik két földhasználati kategóriához képest, viszont kevesebb támogatás jár a gyepterületnél kaszálásra vagy legeltetésre.

Legeltetés esetén 0,3 ÁE/ha kell legyen, ami lehet saját állatok legeltetése, vagy bérlegeltetés is lehet. Saját állatállomány esetén nyilvántartás vezetése, bérlegeltetés esetén az állatállomány tartójával kötött írásbeli megállapodás szükséges, bértartás esetén az állatállomány adatai gazdálkodási naplóban való rögzítése, a támogatást igénylőnek lehetősége van arra, hogy adott tábla esetében az egyik évben a gyep földhasználati kategóriába eső területét kaszálással, míg a másik évben legeltetéssel hasznosítsa és az ennek megfelelő támogatási összeget igényelje.

3.3 ÖKO ültetvény támogatások eredményei

Az ökológiai ültetvény gazdálkodásban kiemelkedő változás nem tapasztalható (7. táblázat).

7. táblázat: ÖKO ültetvény igénylések adatai

(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

Év	Igénylők száma (db)	Igényelt terület(ha)	Támogatottak száma (db)	Támogatott terület (ha)
2016	18	114,12	18	113,35
2017	18	112,64	18	112,35
2018	17	110,81	17	110,42
2019	18	115,94	17	88,12
2020	18	105,11	18	88,72
2021	14	63,27	14	63,27
2022	19	99,43	19	99,43
2023	19	99,01	0	0

Az egységes kérelemben igényelt területhez viszonyított arányában ez azt jelenti, hogy Békés Vármegyében 2023-ban a területek 0,02%-án történik ültetvény gazdálkodás. Az azonban kiemelendő, hogy az igényelt területek méretében évről évre csökkenés tapasztalható. Ennek magyarázata ez esetben is a felhívásban előírt szigorú követelményrendszerhez vezethető vissza (gazdálkodási napló vezetése, és annak elektronikus úton történő megküldése a NÉBIH-nek, tápanyag-gazdálkodási terv készítése évente tartalmaznia kell a növényáplálás céljára kijuttatandó anyagok típusát - engedélyezett műtrágyák és termésknövelő anyagok, valamint szervesárgya- ennek megküldése a NÉBIH-nek, csak az a terület támogatható ahol a kötelezettségvállalási időszak első napján már eltelepített ültetvény van, a fa-, illetve tőkehiány nem haladhatja meg a 15%-ot, ültetvény kivágás és telepítésre vonatkozó egyéb kötelezettségek).

3.4 ÖKO támogatások összeredményei

Az igényelt területadatok összehasonlítása a három földhasználati kategóriában együttes ábrázolásával történt (8. táblázat) és (3. ábra).

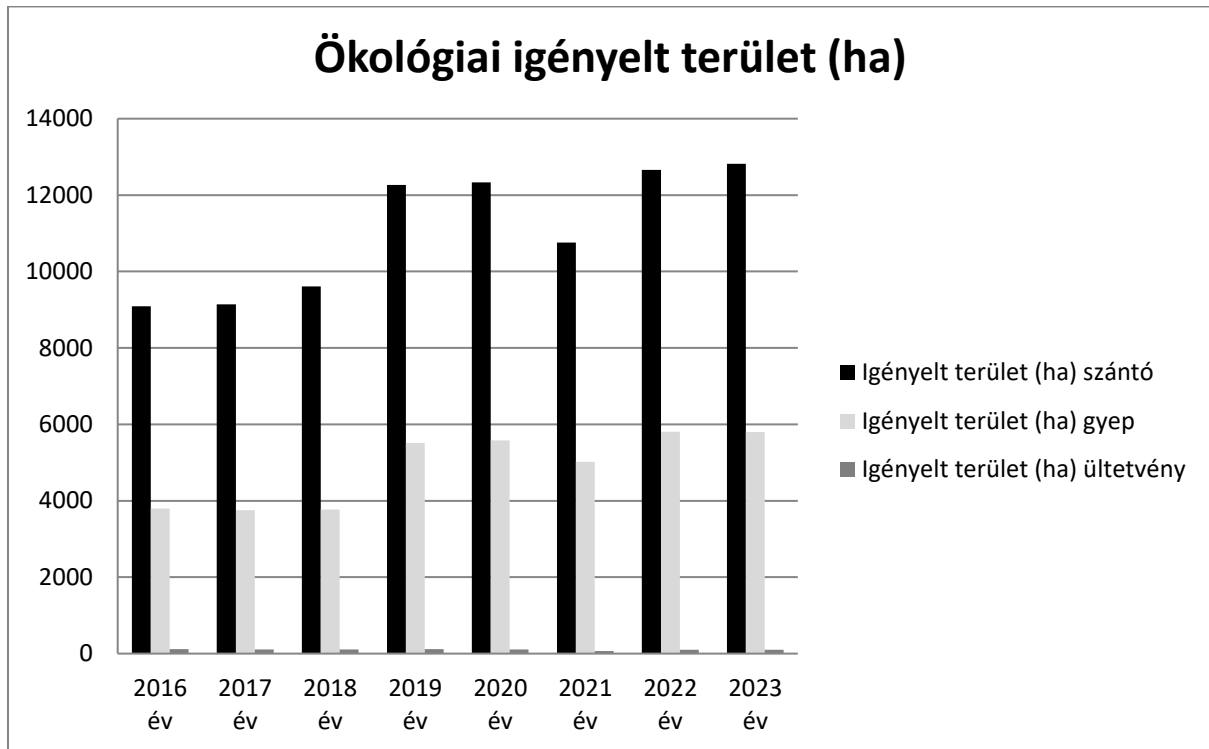
8. táblázat: ÖKO támogatás összesített igénylés

(Forrás: Magyar Államkincstár, 2023)

Év	Igénylők száma (fő) szántó	Igénylők száma (fő) gyep	Igénylők száma (fő) ültetvény
2016	86	69	18
2017	85	69	18
2018	88	69	17
2019	141	106	18
2020	139	107	18
2021	133	102	14
2022	181	106	19
2023	187	107	19

3. ábra: Ökológiai igényelt terület földhasználati kategóriák szerint

(Forrás: Magyar Államkincstár adatai alapján készített diagram, 2023)

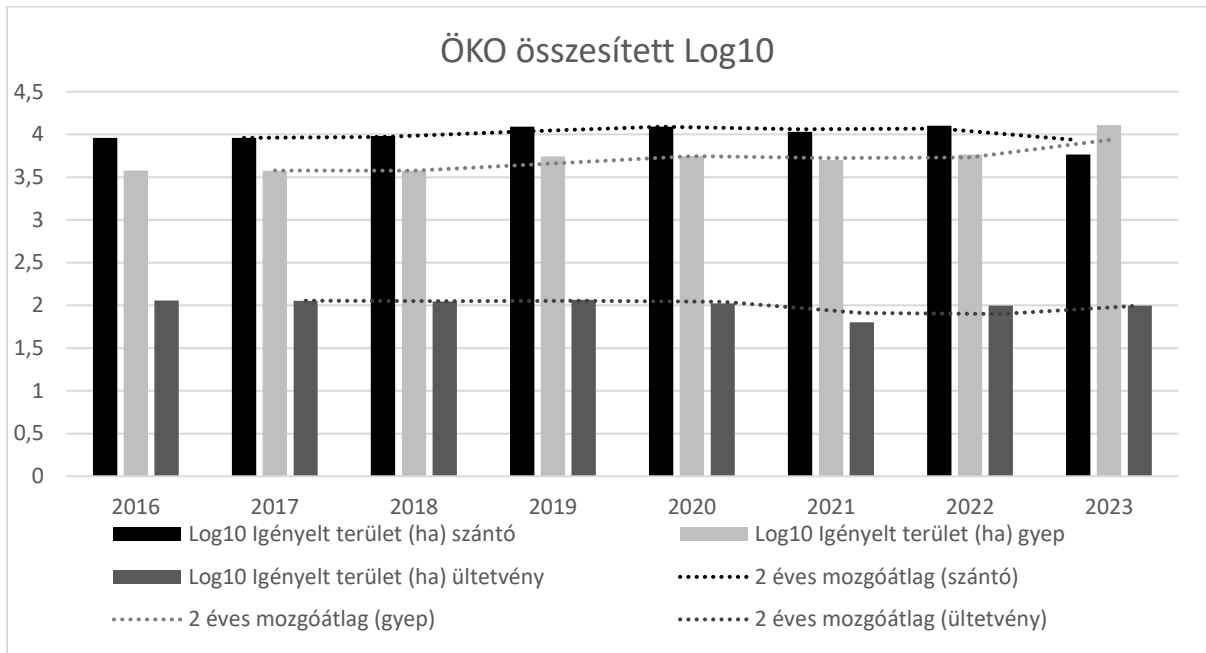
A 2023-as évben Békés Vármegyében az egységes kérelem esetében az igényelt terület nagysága 434 712 ha. Ebből az ökológiai gazdálkodásba bevont terület az igénylések alapján 18 721 ha, vagyis az összes igényelt terület 4,30 %-án történik ökológiai gazdálkodás. A vizsgált évek és adatok függvényében látható, hogy a szántó földhasználati kategória jellemző az ökológiai gazdálkodásban. Tekintettel arra, hogy támogatási kérelmet 2015-ben, 2018-ban és 2021-ben lehetett benyújtani, az igénylők számát és az igényelt területet vizsgálva megállapítható, hogy akik részt vesznek az ökológiai támogatási rendszerben azok meg is igénylik ezt a támogatási formát kifizetési kérelem benyújtásával.

Bár a 2023-as évre vonatkozó támogatott területek nagysága még nem ismert, de ha a vizsgált évek adatait vesszük alapul, akkor az ültetvény kivételével évről évre csökkenés tapasztalható a támogatható területek nagyságában.

Egy kétéves mozgó átlag számítással az alábbi trend figyelhető meg a különböző földhasználati kategóriák szerinti igénylésben. (4. ábra).

4. ábra: Ökológiai igényelt területek 2 éves mozgó átlaga

(Forrás: Magyar Államkincstár adatai alapján készített diagram, 2023)

Kiemelkedő növekedés vagy csökkenés egyik kategória esetében sem állapítható meg. A Bizottság előírását figyelembe véve, miszerint 2030-ra az EU mezőgazdasági földterületeinek 25%-át ökológiai gazdálkodás keretében műveljék meg a gazdálkodók további ösztönzésre és támogatásra van szükség.

3.5 A mélyinterjúk eredményei

Napjainkban egyre fontosabbá válik a fenntarthatóság és a környezettudatosság kérdése. Többször kerül elő az ökológiai gazdálkodás fogalma, szerepe egyre nagyobb az agráriumban. Az értékes termőtalajra vigyáznunk kell, és nem felejthetjük el azt, hogy ez számunkra élelmet szolgáltat. Ezért ennek a gazdálkodási formának az elsajátítására is kellő figyelmet kell fordítanunk. Az ökológiai gazdálkodás során többet tehetünk a Föld védelme érdekében, hiszen nem mindegy, hogy a jövő nemzedékének hogyan adjuk át. Az interjú első szakasza arra irányult, hogy mióta gazdálkodnak, mióta folytatnak ökológiai gazdálkodást és miért. Az alábbi válaszok hangzottak el:

„...Az édesapám kezdett el gazdálkodni, és a gazdaság szeretete miatt is végeztem mezőgazdasági iskolát. 25 éve gazdálkodunk, az ökológiai gazdálkodást 2016 óta végezzük, egyrészt a nagyobb hozzáadott érték miatt, másrészt a nagyobb jövedelem kapcsán. Jelenleg ökológiai gazdálkodás sütőtök és kukorica esetében végzünk. Egészséges termékek előállítására törekszünk...” /László, 47 éves/

„... 20 éve gazdálkodok az ökológiai gazdálkodást 2018-ban kezdtem, a támogatás kihasználása kapcsán...”/Tibor, 50 éves/

„...25 éve működik a gazdaság. Ökológiai gazdálkodást gyümölcsültetvény kapcsán végzünk két éve, a támogatás kihasználása miatt kezdtem el, valamint az öko termékek termelése miatt...”/Tibor, 44 éves/

Megállapítható, hogy az ökológiai gazdálkodás elkezdése több éve működő gazdaságok esetében indult. Vagyis az interjúalanyok tisztában vannak a területalapú támogatás előírásaival és megismerkedtek az ökológiai gazdálkodásra vonatkozó minimumkövetelményekkel is mielőtt áttértek erre a gazdálkodási formára. Az ökológiai gazdálkodást saját területen végzik, több éves tapasztalattal.

Az egyik, személyesen lefolytatott interjú kapcsán lehetőségem nyílt ellátogatni az egyik ökológiai gazdálkodást folytató interjúalanyomhoz, ahol éppen a sütőtök betakarítása zajlott (5. ábra, 6. ábra).

5. ábra: Ökológiai szántóterület I.

(Forrás: saját forrás, 2023)

6. ábra: Ökológiai szántóterület II.

(Forrás: saját forrás, 2023)

Tekintettel arra, hogy az ökológiai gazdálkodás során bizonyos alapfeltételeknek is meg kell felelni, és a teljes támogatási időszak alatt be is kell tartani, következő kérdésem arra irányult, hogy milyen többletterheléssel jár, ha valaki ökológiaigazdálkodást folytat.

„...Jelentős a többletterhelés a korlátozott növényvédőszer használata miatt.../ Tibor, 44 éves/

„...Érezhetően megnövekedtek a plusz feladatok. Nem lehet pl. vegyszeres gyomirtást alkalmazni, így munkavállalókat kell alkalmaznom, melynek költsége évről évre magasabb. pl: réz és kéntartalmú szerekkel lehet a bio terméket permetezni gomba és baktérium ellen. A cukkini, paprika vagy sütőtök esetében nagy az élőmunka igény. A 2022 évi aszály is komoly kihívást jelentett a termelésben...”/László, 47 éves/

„... Fontos volt, hogy tisztában legyen az előírásokkal, milyen vállalásokat teszek és milyen kötelezettségeim lesznek, mi történik, ha valami nem fog teljesülni, milyen hátrány/szankció érhet ezzel kapcsolatban. Többlet teher kapcsán amit kiemelnék az a dokumentálásra vonatkozik, amiben több időt igénybe vevő feladat jelentkezik...”/Tibor, 50 éves/

Az ökológiai gazdálkodás elkezdése előtt fontos volt, hogy tisztában legyenek az előírásokkal, illetve a jogkövetkezményekkel, hiszen egy támogatási formáról van szó, ami több évig tartó kötelezettséget jelent. A bio gazdálkodás nem más, mint természetes anyagok és eljárások alkalmazása, vagyis szabályozva van, hogy mit lehet használni és mit nem. A szigorú előírások közül kiemelték, hogy nem lehet vegyszeres gyomirtást alkalmazni. Ez a gyakorlatban, további plusz költséget generál, hiszen megnő az élőmunka igény. A céljuk nem más, mint egészséges élelmiszer előállítás, bár véleményük szerint ennek a fontosságára való figyelemfelhívásban még van tennivaló. A gazdálkodással kapcsolatos tapasztalataik közül a szigorú szabályozásnak való megfelelés emelhető ki. Ide sorolták a megnövekedett adminisztrációs terheket, valamint a minősítő szervezet előírásainak való megfelelés.

Kérdésként szerepelt az interjúban, hogy milyen előnyökkel jár az ökológiai gazdálkodás és meglátásuk szerint az értékesítési árakban megjelenik-e a növelt hozzáadott érték. Továbbá mik a jelenlegi gazdasági meglátásuk. Két interjúalany esetében nem történik értékesítés, mert a gyepterületen való gazdálkodás saját célra történik, az ültetvény gazdálkodás esetében pedig új ültetvénytelepítésre történt támogatás benyújtás, ahol a gyümölcsfák még nem fordultak termőre. A szántó terület esetében a válasz:

„...Az ökológiai gazdálkodás legnagyobb előnye a nagyobb hozzáadott érték, ami megjelenik az értékesítési árakban is. Viszont az elmúlt évek tapasztalata alapján a gazdálkodás egyre több nehézségbe ütközik. Ilyen pl.: a háború, a COVID járvány, az infláció. Ezeken felül megemelkedtek a költségek mind a gázolaj, mind a munkabér és a műtrágya árakban. Fontos

kiemelni azt is, hogy az ökológiai tanúsítvánnyal kapcsolatban is szigorú feltételeket kell teljesíteni és ennek költsége is emelkedett az elmúlt évek során."/László, 47 éves/

Az ökológiai gazdálkodásnak számos előnye és hátránya van, bár a jelenlegi meglátásaik alapján előnyről egyelőre nem tudtak beszámolni.

Jelen gazdasági meglátásaikban a megemelkedett költségeket emelik ki. Egy fogyasztónak, aki bioterméket vásárol, bíznia kell abban, hogy a termelő betartja az ökológiai gazdálkodásra vonatkozó szabályokat. Ennek érdekében egy szigorú ellenőrzés történik. Az ökológiai gazdálkodásra vonatkozóan egy független minősítő szervezet előírásainak kell megfelelni, akitől egy tanúsítványt kapnak, amivel az ökológiai gazdálkodásuk igazolható. A minősítő szervezetnek díjazást kell fizetni, ami további egyéb költségként jelenik meg a gazdaságukban. Ezen felül további költségként jelenik meg a gázolaj ár valamint a munkabér.

A szigorú előírások kapcsán miszerint kevesebbet használnak-e input anyagokból egyértelműen igen volt a válasz mindhárom személytől. Csak az engedélyezett anyagokat használják.

Az ökológiai gazdálkodás folytatására vonatkozó válaszok:

„...Az ökológiai gazdálkodást terjeszteni kell szélesebb körben. Amennyiben a feltételek nem változnak továbbra is folytatni fogom..."/Tibor, 50 éves/

„...Bár jelenleg még nem értékesítek, mert az új ültetvénytelepítés kapcsán pályáztam és a gyümölcsfák még nem teremnek. De az elmúlt évek felvásárlási és input anyag árai mellett, nem látom azt, hogy piacképes tudnék maradni. A mostani válaszom az, hogy ha a 3 éves kötelezettség véget ér, nem folytatom ezt a gazdálkodási formát...."/Tibor, 44 éves/

„...Az ökológiai gazdálkodás egy jobb és magasabb minőségű termék előállítását jelent. A bio termékek ára kb. 20%-kal magasabb mint a konvencionális termékeké, de ez most nem érvényesül. Ez a fogyasztóknak történő közvetlen értékesítésen keresztül tudna érvényesülni. Jelenleg sajnos azt látom, hogy mivel drágább a bio termék és nem annyira elterjedt, ezért a kereslet sem túl nagy rá. Az én esetemben a kereskedő szabja az árakat. Az értékesítési láncban látom a legnagyobb problémát, hogy nem tudunk közvetlenül a fogyasztóknak értékesíteni. A 4 ha-on termesztett sütőtököt felvásárlónak értékesítem, aki tovább adja feldolgozásra. Azonban ha lenne rá kereslet, akkor a feldolgozatlan termékeket közvetlenül a fogyasztóknak lehetne értékesíteni. A másik probléma, hogy a nagy áruházláncok árban a termelő alá mennek ezért az alacsonyabb ár miatt a fogyasztó ott fog vásárolni, ezzel pedig nem tudjuk felvenni a versenyt. A jelenlegi költséges és veszteséges termelés mellett, hiába a jobb minőség megtermelése nem fogom tudni folytatni ezt a gazdálkodási formát ..."/László, 47 éves/

Megállapítható, hogy az interjúalanyok válasza alapján a jobb minőség kevesebb mennyiséget jelent. Bár az ökológiai gazdálkodásban előállított termékek minősége magasabb, ez sajnos az

értékesítési árakban nem jelenik meg. A felvásárlók árai és a jelenlegi piaci szabályozás alapján, a biotermékeket nem tudják a tényleges árban értékesíteni a termelők.

A jövőre vonatkozóan elmondták, hogy további fejlesztéseket kell tenni annak érdekében, hogy az ökológiai gazdálkodás folytatódni tudjon. A talaj minőségének megőrzése kulcsfontosságú, ezzel kapcsolatban további gyakorlatok elsajátítására van szükség. Az ökológiai termékek iránti kereslet nő ugyan, de jelenleg az a magasabb hozzáadott érték, ami az ökológiai termelésben van, nem jelenik meg az értékesítési árakban. Megjelenne, ha a piaci és gazdasági feltételek adottak lennének. A mai világban amikor egyre inkább előtérbe kerül az egészséges táplálkozás fontossága, nagyobb hangsúlyt kell fektetni annak népszerűsítésére, hogy nem mindegy mit eszünk és változtatnunk kell jelenlegi szokásainkon. Kiemelték, hogy bár kereslet lenne a bio termékek iránt, de jelenleg nagyon kevés azok száma, akik hajlandóak is megfizetni a magasabb minőséget. Ezért a biotermékek jótékony hatásának ismertetésére kiemelt szükség van. Egyetértenek abban, hogy a természeti adottságok kiválóak, éppen ezért ezt ki kellene használni, és akár a támogatások növelésével, erre a gazdálkodási formára ösztönözni a gazdálkodókat.

4. Következtetések

Az EU a körforgásos gazdaságot számos stratégia végrehajtása mentén kívánja megvalósítani. Ehhez kapcsolódó mérföldkő a Bizottság COM/2020/381-es számú közleménye a „termelőtől a fogyasztóig” stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért. Ebben egyik kiemelt célkitűzés, hogy 2030-ra az ökológiai gazdálkodás alá vont területek aránya 25%-ra növekedjen.

A pályamunka egy helyzetjelentést és prognózist adott az ökológiagazdálkodásba bevont területek mértékről, arányáról Békés vármegyében. Bemutatásra került a körforgásos gazdálkodás háttere, az EU KAP támogatási rendszere, annak követelményei. Az EU célkitűzésének elérése érdekében át kell látni a KAP irányelveit, célkitűzéseit, az AKG és az ÖKO támogatások területi és igénylés adatait a vármegyében. Az erre vonatkozó primer adatok alapján láthatóvá vált Békés vármegye helyzete országos viszonylatban is. A szekunder kutatásból interjúalanyok véleményét ismerhettük meg a fenntartható gazdálkodásuk háttéréről, valamint irányultságukat e gazdálkodás folytatásával kapcsolatban.

Eredményeimből megállapítható, hogy az elmúlt évtizedben az ökológiai gazdálkodásba bevont területek aránya nőtt a vármegyében. A gazdálkodókkal készített interjúk azonban rámutatnak, hogy a szigorú követelmények mellett a termékeik árában, az értékesítés során nem tudják érvényesíteni az ökológiai gazdálkodás által biztosított magasabb hozzáadott értéket. Ha e támogatási-gazdasági helyzet jelentősen nem változik, kilátásba helyeznék, hogy nem folytatnák e gazdálkodási formájukat, és konvencionális termelésre állnának át.

Ahhoz, hogy a fenti célkitűzést teljesíteni tudjuk, és növekedjen az ökológiai művelés alá vont területek nagysága, további ösztönzésre és a jelenlegi támogatási forma újra gondolására van szükség. A primer adatok és a szekunder adatok kiértékelése alapján stagnálás vagy a meglévő ökológiai művelésbe vont területek csökkenése prognosztizálható.

Összefoglalás

A kutatás legfőbb célja volt felmérni az ökológiai gazdálkodást végzők irányultságát e gazdálkodás folytatásával kapcsolatban. A munka során ahhoz, hogy átfogó képet kapjunk az ökológiai gazdálkodásról meg kell értenünk a támogatási rendszer folyamatát, ezért bemutatásra került a KAP, valamint az ökológiai támogatás feltételrendszerei.

Primer adatok segítségével bemutatásra és ábrázolásra kerültek az ökológiai támogatást igénylők száma, valamint az igényelt és jóváhagyott területek nagysága a három földhasználati kategória esetében. Megállapítható, a vizsgált évek és adatok alapján hogy Békés Vármegyében a szántó földhasználati kategóriában jellemző az ökológiai gazdálkodás, de kiemelkedő növekedés nem látható.

A cél elérése érdekében kvalitatív kutatással mélyinterjút készítettem, ahol félig strukturált kérdések segítségével tártam fel a megkérdezettek álláspontját.

Az interjút vállaló három személy nagyban segítette a munkámat a tekintetben, hogy megismerjem miként gondolkodnak az ökológiai gazdálkodásról. Mindhárman örömmel vették megkeresésemet, és nyilatkoztak a kutatási témával kapcsolatban.

A dolgozat címe, miszerint a magasabb minőség = kevesebb mennyiség az interjúalanyok válasza alapján igazolható. A biotermékek ára köztudottan magasabb, mint a konvencionális termékeké, de hiába van igény ezen termékekre, ha az ára alapján kevesebb terméket tudnak megvásárolni. Fontos feladat lenne a biotermékek iránti kínálat és kereslet ösztönzése.

Az ökológiai gazdálkodás az interjúalanyok véleménye alapján számos többlet teherrel jár. Kezdve a szigorú előírásokkal (műtrágya, növényvédőszer használat), az ökológiai tanúsítvány meglétéig, a nagyobb élömunka igényen át. De mind vállalták ezeket a terheket, azonban e gazdálkodási forma folytatását jelen gazdasági helyzetben nem látják kifizetődőnek. A felvásárlási és input anyag árak, a nagy áruházláncok árai mellett nem látják a jövőben piacképesnek magukat.

A Bizottság „termelőtől a fogyasztóig” stratégia átfogóan foglalkozik a fenntartható élelmiszerrendszer kihívásaival. A fenntartható élelmiszerrendszer globális kérdés lett, melynek megvalósítása érdekében tenni kell minden országnak, és azon belül is az élelmiszerlánc minden szereplőjének.

A fenntartható fejlődés kialakítása kiemelt feladat kell, hogy legyen. Diploma munkám az Egyesült Nemzetek Szervezetének 1987-es Brundtland-jelentésében szereplő megfogalmazásával zárom.

„A fenntartható fejlődés kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy csökkentené a jövő generációk képességét, hogy kielégítsék a saját szükségleteiket”.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani konzulensemnek, dr. Rákóczi Attilának, aki szakértelmével, hasznos magyarázataival segítette a munkámat.

Köszönetet mondok továbbá a Békés Vármegyei Kormányhivatal Agrár és Vidékfejlesztést Támogató Főosztálynak valamint a Magyar Államkincstárnak, akik a rendelkezésemre bocsájtották a felhasználásra került primer adatokat.

Hálával tartozom továbbá azoknak a személyeknek, akik az interjúzásban részt vettek, válaszaikkal segítették munkámat.

A kutatásom a *KEHOP-3.2.1-15-2021-00037 „A körforgásos gazdaságra történő átállás előkészítési feladatai a mezőgazdasági és zöldhulladékok esetében”* pályázat keretein belül valósult meg.

Irodalomjegyzék

Bachev et al. (2017): Bachev, H., Koteva, N., Kaneva, K., Terziev, D., & Vanev, D. Sustainability of Bulgarian Farms during Reformed CAP Implementation. *Bulgarian Journal of Agricultural Economics & Management/Ikonomika i Upravljenje na Selskoto Stopanstvo*, 62 (2).

Boncz (2015): Dr. Boncz I. Kutatásmódszertani alapismeretek, ISBN 978-963-642-826-6, Letöltés dátuma: 2023.11.26., Forrás: https://www.etk.pte.hu/protected/OktatasiAnyagok/%21Palyazati/sport/Kutatasmodszertan_e.pdf

Bureau (2012): Bureau, J. C., Tengermann, S., Matthews, A., Viaggi, D., Crombez, C., Knops, L., & Swinnen, J. The common agricultural policy after 2013. *Intereconomics*, 47, pp. 316-342.

Czyzewski et. al. (2021): Czyzewski, B., Matuszczak, A., Grzelak, A., Guth, M., & Majchrzak, A., Environmental sustainable value in agriculture revisited: How does Common Agricultural Policy contribute to eco-efficiency? *Sustainability Science*, 16, pp. 137-152.

Cimino (2015): Cimino, O., Henke, R., & Vanni, F. The effects of CAP greening on specialised arable farms in Italy. *New Medit*, 14 (2), pp. 22-31.

Devarinti (2016): Devarinti, S. R. Natural farming: eco-friendly and sustainable. *Agrotechnology*, 5, 147.

Jámbor – Mizik (2014): Jámbor A. – Dr. Mizik T. Bevezetés a Közös Agrárpolitikába Akadémiai Kiadó, Budapest, 2014, 272 oldal név- és tárgymutatóval, ISBN 978 963 05 9533 9 *Külgazdaság*, LIX. évf., 2015. május–június pp. 147–149.

Radics (2001): Radics L. *Ökológiai gazdálkodás* Dinasztia Kiadó Budapest ISBN: 9789636573294 p. 1.

Európai Parlament (EP) (2023): Európai Parlament, Körforgásos gazdaság: mit jelent, miért fontos és mi a haszna? Ref.: 20151201STO05603, Letöltés ideje 2023.09.22.

Európai Bizottság (EB) (2020): Európai Bizottság A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK A „termelőtől a fogyasztóig” stratégiai a méltányos egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért, Brüsszel 2020.5.20. COM (2020) 381 final

Európai Bizottság (EB) (2019): Európai Bizottság A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS

SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK A körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv végrehajtásáról, Brüsszel 2019.3.4., pp. 11-12., Letöltés dátuma: 2023.11.23. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX%3A52017DC0033>

Európai Bizottság (EB) (2015): Európai Bizottság A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK-Az anyagkörforgás megvalósítása, a körforgásos gazdaságra vonatkozó uniós cselekvési terv, Brüsszel 2015.12.02, p. 21., Letöltés dátuma: 2023.11.23. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52016AE0042>

EURÓPAI MEZŐGAZDASÁGI ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI BIZOTTSÁG (2020): Vélemény a körforgásos gazdaságról szóló 2020-as cselekvési tervről. 2020/2077(INI).

Gazdasági Együttműködési és fejlesztési Szervezet Környezetvédelmi Igazgatóság (OECD HUN) (2023): Úton Magyarország körforgásos gazdaságot célzó nemzeti stratégiája felé. FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK 2023 március, p. 3, 7, 9, 10.

Grant W. (1997): The common agricultural policy. Bloomsbury Publishing

Halmai P. (2020): A Közös Agrárpolitika rendszere Dialóg Campus Budapest p. 89.

Hill (2023): Hill B. E. The common agricultural policy: past, present and future (Vol.14). Taylor & francis.

Horváth et al. (2017): Horváth, B. – Bartha, Á. - Bakos, I. M. - Bakosné, B. M. Élelmiszertermelés és fogyasztás a körkörös gazdaságban – mi is számít valóban élelmiszerpazarlásnak? Mezőgazdasági Technika 58:(Különszám) Circular Economy Fókuszban A Megújuló Energia Konferencia És Kerekasztal, Gödöllő. p. 22-23., Letöltés dátuma: 2023.09.23. Forrás: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/http://technika.gmgi.hu/uploads/tartalom_2/2017_05_kulonszam_online.pdf

Hunyadi -Vita (2008): Hunyadi L.-Vita L. Statisztika I. Aula Kiadó p. 259.

<http://portal.nebih.gov.hu/-/okologiai-gazdalkodas> Letöltés dátuma: 2023.11.26. Forrás:

Európai Bizottság honlapja. Letöltés dátuma: 2023.11.26. Forrás: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_hu
https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/rural-development_hu
https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/rural-development/country_hu

https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-2023-27/key-policy-objectives-cap-2023-27_hu

http1: Nemzeti Agrárgazdasági Kamara honlapja. Letöltés dátuma: 2023.11.26. Forrás: <https://www.nak.hu/tajekoztatasi-szolgalatas/mezogazdasagi-termeles/105628-uj-ev-uj-idoszak-mire-keszuljunk-a-2023-as-egyseges-kerelem-beadasnal>

http6: Központi Statisztikai Hivatal honlapja. Letöltés dátuma: 2023.11.26. Forrás: <https://nepszamlalas2022.ksh.hu/adatbazis/#/table/WBS002>

http7: Központi Statisztikai Hivatal honlapja. Letöltés dátuma: 2023.11.26. Forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/mez/hu/mez0068.html

Agroinform honlapja. Letöltés dátuma: 2023.11.26. Forrás: [https://static.agroinform.hu/data/cikk/6/1849/cikk_61849/KAP_2023_2027_ST_ZoUldFeleUpiUtmeUny_20230118_Agroinform_\(1\).pdf](https://static.agroinform.hu/data/cikk/6/1849/cikk_61849/KAP_2023_2027_ST_ZoUldFeleUpiUtmeUny_20230118_Agroinform_(1).pdf)

https://static.agroinform.hu/data/cikk/6/1849/cikk_61849/20230118_Agroinform_KAP_II._pileUr.pdf

http2: Magyarország Kormányának honlapja. Letöltés dátuma: 2023.11.26. Forrás: <https://kormany.hu/dokumentumtar/magyarorszag-kap-strategiai-terve-2023-2027>

Tudásbázis (2023): Letöltés dátuma: 2023.11.26. Forrás: <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/szakkepzes/kereskedelem-es-marketing/kereskedelmi-es-marketing-modulok/az-idosorok-elemzese-kozepertekekkel/az-idosor-fogalma>

Józsa et al. (2005): Józsa L. - Piskóti I. – Rekettye G. - Veres Z. Döntésorientált marketing, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, p. 413.

http3: Központi Statisztikai Hivatal Az ökológiai gazdálkodás szerepe egyre nagyobb az agráriumban, 2019 Letöltés dátuma: 2023.11.26. Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/okogazd/index.html>

Malét-Szabó E. (2014): Tájékoztató a vezető-kiválasztási eljárásról a humán erőforrás-gazdálkodásért felelős szakemberek számára. Belügyminisztérium, 2014. p. 22., Letöltés dátuma: 2023.11.26., Forrás: <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/interju/>

Molnár-Tóvári (2001): Lengyelne Molnár T. – Tóvári J. Kutatásmódszertan, 2001. p. 54., Letöltés dátuma: 2023.11.26., Forrás: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/147/1/kutatasmodszeratan_lengyelne%20C3%A9_t%C3%B3v%C3%A1ri.pdf

http4: Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Agrár Környezetgazdálkodás-Kézikönyv a támogatási kérelem benyújtásához Tájékoztató Kiadvány 7., 2021. p. 7. Letöltés dátuma: 2023.11.26. Forrás: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/147/1/kutatasmodszeratan_lengyelne%20C3%A9_t%C3%B3v%C3%A1ri.pdf

extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.nak.hu/kiadvanyok/kiadvanyok/3917-agrar-kornyezetgazdalkodas-kezikonyv-a-tamogatasi-kerelem-benyujtasahoz/file

Németh (2021): Dr. Németh K. A körforgásos gazdaság alapjai, 2021., ISBN:978-963-396-189-6, Letöltés dátuma: 2023.11.26. Forrás: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://konyvtar.uni-pannon.hu/images/docman-files/efop343/ejegyzetek/Nemeth_Kornel_A_korforgasos_gazdasag_alapjai.pdf

http5: Pályázati Portál honlapja. Letöltés dátuma: 2023.11.26. Forrás: www.palyazat.gov.hu

Pe’Er et al. (2019): Pe’Er, G., Zinngrebe, Y., Moreira, F., Sirami, C., Schindler, S., Müller, R., & Lakner, S. (2019): A greener path for the EU Common Agricultural Policy. *Science*, 365 (6452), pp. 449-451.

Petsakos (2023): Petsakos A., Ciaian, P., Espinosa, M., Perni, A., & Kremmydas, D. Farm-level impacts of the CAP post-2020 reform: A scenario-based analysis. *Applied Economic Perspectives and Policy*, 45 (2), pp. 1168-1188.

R. Fedor-Husztai (2016): Dr. R. Fedor, A. – Dr. Husztai, É. - Kutatásmódszertani kézikönyv, ISBN 978-963-318-586-5, p. 24., Letöltés dátuma: 2023.11.26. Forrás: https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/e2a5f0fd-e40e-403d-99b2-ebaaaa3bee30/content

Sarkar – Majumder (2015): Sarkar, A., & Majumder, M. Opportunities and challenges in sustainability of vertical eco-farming: A review. *Journal of Advanced Agricultural Technologies*, 2 (2)

Picazo-Tadeo - Gómez-Limón és Reig-Martínez (2011): Picazo-Tadeo, A. J., Gómez-Limón, J.A., & Reig-Martínez, E. (2011). Assessing farming eco-efficiency: a data envelopment analysis approach. *Journal of environmental management*, 92 (4), pp. 1154-1164.

Felhasznált jogszabályok

Magyar Közlöny 129. Száma

54/2023. (IX.13.) AM rendelet

150/2004. (X.12.) FVM rendelet

61/2009. (V.14.) FVM rendelet

Magyar Államkincstár 24/2023. (IV.24.) számú Közleménye

13/2023. (IV. 19.) AM rendelet

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Támogatási összegek ökológiai gazdálkodásra történő áttérés esetén....	22
2. táblázat: Támogatási összegek ökológiai gazdálkodás fenntartása esetén.....	23
3. táblázat: Interjúalanyok adatai.....	29
4. táblázat: AKG és ÖKO igénylések.....	30
5. táblázat: ÖKO szántó igénylések adatai.....	31
6. táblázat: ÖKO gyepterület igénylések adatai	32
7. táblázat: ÖKO ültetvény igénylések adatai	33
8. táblázat: ÖKO támogatás összesített igénylés.....	34

Ábrajegyzék

1. ábra: KAP támogatási rendszer felépítése.....	13
2. ábra: A KAP 10 célkitűzése	17
3. ábra: Ökológiai igényelt terület fölhasználati kategóriák szerint.....	35
4. ábra: Ökológiai igényelt területek 2 éves mozgó átlaga	36
5. ábra: Ökológiai szántó terület I.	38
6. ábra: Ökológiai szántó terület II.....	38

Mellékletek

ÉRINTETTEK INTERJÚJA

Az interjúalany neve: .....

dátum: .....

Nevem Szappanos Mária a Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem hallgatója vagyok. Diploma munkámhoz szükséges kutatást végzek, mellyel kapcsolatban kérném a segítségét egy interjú keretében feltett válaszadással kapcsolatban.

Biztosítani szeretném arról, hogy az interjúkészítés során elhangzott személyes adatait bizalmasan kezelem, más személynek azt át nem adom.

Az interjú a diploma munkám témájával, az AKG és ÖKO gazdálkodással kapcsolatos. Továbbá megjegyezném, hogy jelen kutatás a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemen 2022 márciusában alapított Körforgásos Gazdaság Elemző Központ a KEHOP-3.2.1-15-2021-00037 azonosítószámú projektje keretein belül valósul meg.

BEVEZETŐ KÉRDÉSEK

1. Interjú alany bemutatkozása (keresztnev, kor, foglalkozás...)

SZAKMAI KÉRDÉSEK

- 1. Mióta gazdálkodik, mióta folytat öko gazdálkodást?**
- 2. Miért folytat öko gazdálkodást?**
- 3. Milyen többletterherrel jár az öko gazdálkodás?**
- 4. Milyen előnyökkel jár, megjelenik-e az értékesítési árakban a növelt hozzáadott érték?**
- 5. Kevesebbet használ-e input anyagokból (műtrágya, növényvédő szer, csomagoló anyag, egyéb) és mekkora a kevesebb mennyiség?**
- 6. Tervezi-e folytatni az öko gazdálkodást a jövőben?**

Összefoglalás (észrevételek, javaslatok a kérdezett részéről).

Végül meg szeretném köszönni az interjúban való részvételét és a válaszadását

Resume

Magasabb minőség = alacsonyabb mennyiség **- Az AKG és ÖKO gazdálkodás a körforgásos gazdaságban, Békésben -**

Készítette: **SZAPPANOS MÁRIA**, MATE, Szent István Campus, Vidékfejlesztési és fenntartható Gazdasági Intézet, Vidékfejlesztési agrármérnöki mesterképzési szak, MSc

Témavezető: **Dr. Rákóczi Attila** egyetemi adjunktus, c. főiskolai tanár, MATE, Szent István Campus Vidékfejlesztési és fenntartható Gazdasági Intézet, Vidék és Területfejlesztési Tanszék

A kutatás célja A Bizottság COM/2020/381-es számú közlemény azon célkitűzésének vizsgálata miszerint 2030-ra az ökológiai gazdálkodás alá vont területek aránya 25%-ra növekedjen. A diploma munkám során bemutattam a KAP támogatások rendszerét, különös tekintettel az AKG, valamint ÖKO támogatások rendszerére.

Kutatásom céljainak elérése érdekében a primer adatok elemzésével mutattam be az elmúlt 8 év adatai alapján az ökológiai gazdálkodásba vont területek igénylési adatait, mindhárom földhasználati kategóriára vonatkozóan.

Kvalitatív kutatással, mélyinterjút készítettem olyan személyekkel, akik ökológiai gazdálkodást folytatnak különböző földhasználati kategóriában, bemutatva gazdálkodásuk hátterét, a gazdálkodási tapasztalataikat, jelenlegi meglátásaikat, valamint jövőbeli terveiket.

Megállapítottam, hogy az érintettek témához való hozzáállása pozitív, mind több éve gazdálkodnak és kellő tapasztalattal rendelkeznek. Tisztában vannak az ökológiai gazdálkodás előírásaival. A jelenlegi kihívások tükrében, mint a COVID helyzet, felvásárlási árak, infláció nem prognosztizálható növekedés az ökológiai gazdálkodás területén. Sőt, jelen gazdasági helyzetben a konvencionális termelésre való visszaállásuk várható. Ezen gazdálkodási formára kihívásként tekintenek, amit a jövő generációinak át kell adni. Számos fejlesztést kell végrehajtani, átgondolni a piaci szabályozást, elősegíteni a helyi szinten történő ökológiai gazdálkodás elkezdését a fenntartható fejlődés megvalósítása érdekében.

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Szappanos Mária
A Hallgató Neptun kódja:	AYYLHY
A dolgozat címe:	Magasabb minőség = alacsonyabb mennyiség - Az AKG és ÖKO gazdálkodás a körforgásos gazdaságban, Békésben -
A megjelenés éve:	2024
A konzulens intézetének neve:	Szent István Campus Vidékfejlesztés és Fenntartható gazdaság Intézet
A konzulens tanszékének a neve:	Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024. év április hó 11 nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Szappanos Mária (hallgató Neptun azonosítója: AYYLHY) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekinttem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / **nem javaslom**.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen   nem

Kelt: Szarvas, 2024. április 11.

_____
belső konzulens